

● **Reportasje** | 22 – Elevane lærer betre med song ● **Reportasje** | 24 Språkarbeid i barnehagen
● **Fotoreportasje** | 30 Lærer norsk i Frankrike ● **Aktuelt** | 34 Vanskelig regelverk for økonomisk tilsyn

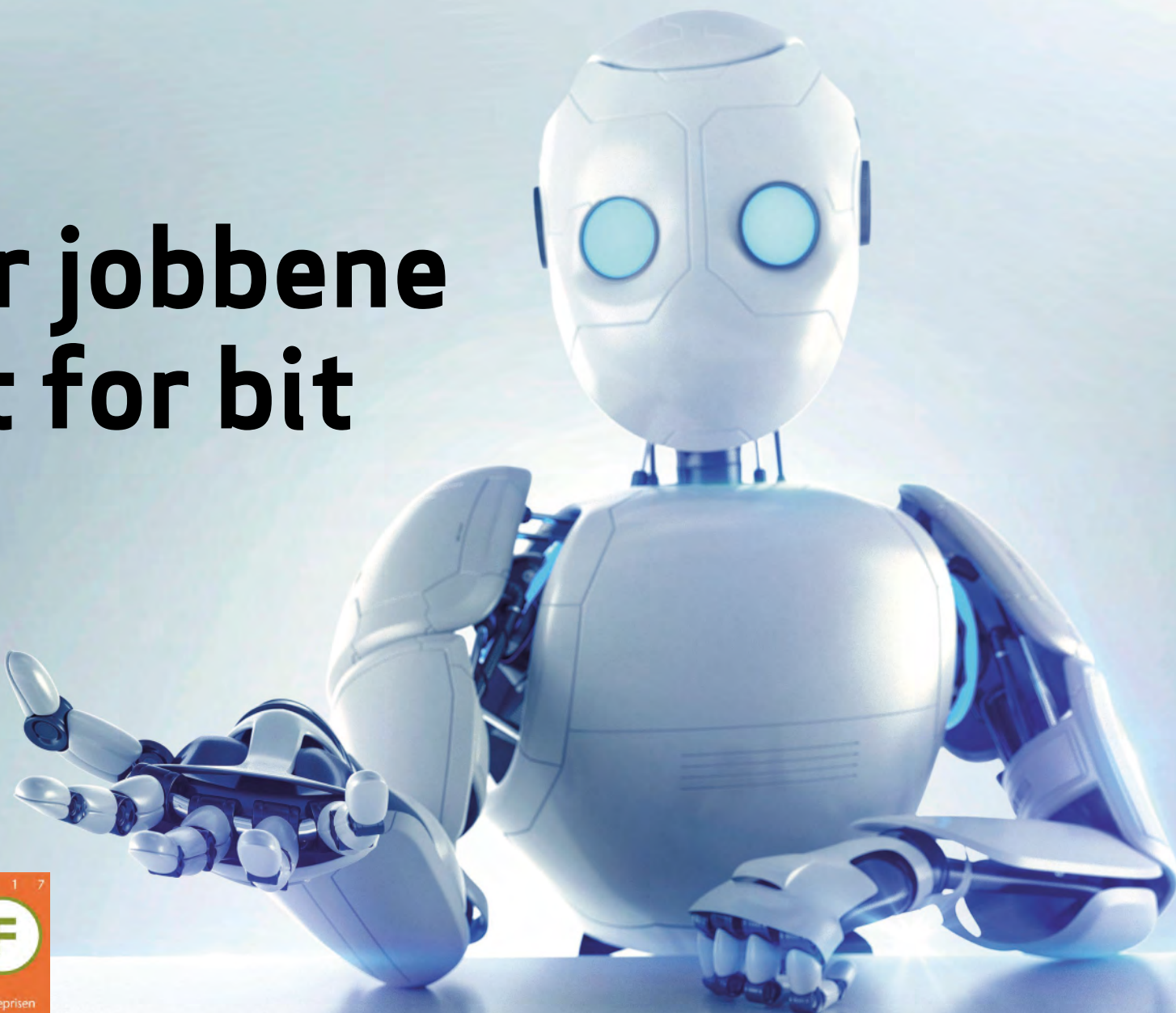
UTDANNING

19

17. NOVEMBER 2017

utdanningsnytt.no

Tar jobbene bit for bit



2 0 1 7 2 0 1 7



Fagpresseprisen



Graveprisen

Redaksjonen



Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no



Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no



Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no



Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no



Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no



Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no



Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no



Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no



Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no



Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no



Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no



Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no



Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no



Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no



Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no



Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no



Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no



Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

19
17. NOVEMBER 2017
utdanningsnytt.no

Innhold



● Hovedsaken: SPÅ MIN FRAMTID

En av tre jobber i Norge vil trolig automatiseres bort i løpet av 20 år. Vi har sett på hvordan skolen kan forberede elevene på fremtidens yrker. Her viser Per Christian Aagenæs, interaksjonsdesigner i selskapet Olavstoppen, VR-briller under Nordic Edge-konferansen i Stavanger.

● Frisonen

37

Det hender at lærer Audun Gikling underholder elevene i klasserommet, men stort sett sparer han vitsene til scenen.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	38
Aktuelt navn	8	Innspill	40
Hovedsaken	10	Debatt	44
Kort og godt	20	Kronikk	50
Ut i verden	21	Stilling/kurs	54
Reportasje	22	Lov og rett	55
Glimt	27	Fra forbundet	56
Fotoreportasje	28		
Aktuelt	34		
Friminutt	36		
Frisonen	37		



● Talskvinne for tonar

– Song skapar samhald og empati elevane imellom, meiner musikk lærar Kristin Tangen Tolo.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no



Fotoreportasje

Kjære, ikke skjære. Kylling, ikke skylling. Selv om Vetle bor i Frankrike, lærer han om kj-lyden. Utdanning har besøkt Norsk Seksjon ved Lycée International de Saint-Germain-en Laye utenfor Paris.



Innspill

Mange steder får klasser eller klassetrinn ansvaret for «underholdningen» i kirken når det er gudstjenester i skoletiden. Dette øker problemet med utenforskap, skriver lektor Christian Lomsdalen.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette



Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler



Forsidebildet

Opp mot én av tre norske jobber vil bli utsatt for automatisering i løpet av de neste 20 årene, ifølge et notat fra Statistisk sentralbyrå.

Ill.foto: BahadirTanriover/
Istockphoto



Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør



Spennende budsjett- innsjutt i Stortinget

De fire borgerlige partiene har for alvor startet arbeidet med å komme fram til budsjettenighet i Stortinget. Etter at regjeringen la fram sitt forslag til statsbudsjett for neste år 12. oktober, har det kommet ulike reaksjoner fra de andre partiene – både ros og ris. Mest kritisk har de rødgrønne partiene vært, men både Kristelig Folkeparti og Venstre har også lagt fram alternative budsjetter som avviker ganske mye fra det regjeringen la fram. Begge partiene ønsker en sterkere satsing på skole, samtidig som klima og miljø og fattigdomsbekjempelse er områder som blir vektlagt. Politiske kommentatorer har hittil sagt at det er god mulighet for å få til en budsjettenighet denne gangen, men det kommer nok til å dukke opp en krise eller to.

Selv om regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet ikke har sagt det så høyt ennå, vet vi at de ikke er begejstret for forslaget fra Kristelig Folkeparti om å innføre en ny lærernorm. KrF har riktignok fått gjennomslag for å øke lærertettheten fra 1. til 4. trinn i tidligere budsjetttrunder, men å innføre en norm som innebærer maks 15 elever per lærer på de laveste trinnene og maks 20 elever per lærer fra 5. til 10. trinn, er noe helt annet. Helårseffekten av forslaget er beregnet til 850 millioner kroner, og det er fortsatt mye penger. Samtidig har regjeringspartiene hele tiden understreket at det viktigste er å gi lærerne god etter- og videreutdanning, ikke å øke lærertettheten.

I tillegg til at de fire borgerlige partiene skal forsøke å bli enige de kommende ukene, må også de rødgrønne partiene bli enige om hva de skal gjøre. SV er på linje med KrF i dette spørsmålet, og Arbeiderpartiet har tydelig signalisert at de vil ha flere tusen nye lærere i skolen den kommende fireårsperioden. Mange tolker det som at de kanskje vil støtte forslaget om en lærernorm, men de har ikke helt bestemt seg ennå. Hva Senterpartiet vil gjøre, er heller ikke klart, det blir spennende å se hva de lander på. Å bidra til at regjeringen kommer i mindretall i dette spørsmålet, frister nok både Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

Det samme gjelder spørsmålet om «avskiltingen» av lærere – å droppe å gi de nye kompetansekravene i skolen tilbakevirkende kraft. Der er Arbeiderpartiet fortsatt i tenkeboksen, men de må bestemme seg for saken kommer til behandling i Stortinget om ikke så lenge. Vi tar ikke sjansen på å gjette hvilken vei det bærer, men det er uansett en sak som blir spennende å følge og som mange tusen lærere er svært opptatt av. Det er aldri dumt å lytte til kjentfolk.

Knut Hovland

Demokratiforståelse



Norge på femteplass

Norske elever er på femteplass i verden i en undersøkelse om demokratiforståelse, og jenter er mer kunnskapsrike enn gutter.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Danmark er på topp. Så følger Taiwan, Sverige, Finland og Norge. Andre funn er høyt kunnskapsnivå, at jenter er mer kunnskapsrike enn gutter og at mediebruk er synkende.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Resultatene fra demokratiundersøkelsen ble presentert på Fagerborg skole i Oslo 7. november.

ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) undersøker 14-åringers kunnskap om og engasjement i demokratiske og samfunns-politiske spørsmål. Målet er å finne ut hvordan denne aldersgruppen kjenner til, utøver og forbereder seg til rollen som demokratiske medborgere i samfunnet. I alt deltar 24 land i ICCS 2016.

Undersøkelsen viser at færre elever ser på TV, og færre leser aviser sammenlignet med forrige demokratiundersøkelse fra 2009. Mange bruker PC og mobil, men undersøkelsen gir lite detaljerte svar på hva elevene bruker internettet til.

Bare 27 prosent av elevene henter informasjon om politikk fra internett. Mens 43 prosent snakker med foreldre om hva som skjer politisk både i Norge og i andre land.

Elevene er blitt mer kunnskapsrike

selv om de i mindre grad bruker tradisjonelle medier.

– De internasjonale undersøkelsene gir oss informasjon som er nyttig når vi nå skal jobbe med fagfornyelsen og nye læreplaner, sier fungerende kunnskapsminister Henrik Asheim.

– Hva er årsaken til at kjønnsforskjellene øker?

– Her tror jeg det bør forskes mer. Og tendensen er jo lik også i de andre nordiske landene, selv om skolesystemene er litt ulike, sier Asheim til Utdanning.

– Vi vet for lite om hvor 14-åringene får informasjon fra, men noen får kanskje mer informasjon fra skolen. Det bør også undersøkes nærmere, sier Asheim.

Han mener det å bidra til at alle blir gode medborgere er en av skolens viktigste oppgaver.

– Når folk vil ha stadig flere temaer inn i skolen, sier jeg stort sett alltid nei. Men demokratiforståelse er et unntak. Dette skal vi rydde mer plass til, sier Asheim.

Han mener det er viktig at elevene lærer seg forskjellene mellom en nyhetsartikkel og en rasistisk blogg.



Kunnskapsminister Henrik Asheim.

FOTO MARIANNE RUUD

– Norske 14-åring har jevnt over god demokratiforståelse. De ligger i det øvre sjiktet. Og det er gledelig at sosial bakgrunn betyr mindre. Selv om de som har foreldre med høy utdanning gjør det bedre enn de som har foreldre med lav utdanning, minker forskjellene, sier Asheim.

Et annet funn statsråden gleder seg over, er at forskjellene mellom minoritetsspråklige og majoritetsspråklige elever blir mindre.

– Det vi må gjøre noe med, er kjønnsforskjellene. Derfor har vi satt ned et utvalg, ledet av Camilla Stoltenberg, som skal se nærmere på hvorfor jentene gjør det bedre enn guttene, sier Asheim.

MEST LEST:

- Sinnalektor oversvømmes av «likerklikk» etter fredagsgufs
- Hvordan forstå skolevegring: mulige årsaker og forslag til forebygging og behandling
- Oslo-barnehage holder rottene ute med strøm i gjerdet
- Oslo-suksess med yrkesfag som gir studiekompetanse sprer seg
- Evolusjonsforsker: – Mobbing har opphav i evolusjonenn

Gikk du glipp av denne?

Alle kan bli mobbere, og det er umulig å utrydde mobbing

Kan alle bli mobbere? Ja, i gitte tilfeller, mener psykologen. Vi har moral, sier sosialantropologen. Det finnes en aggressiv komponent, sier forskeren og peker på at arv spiller inn. Hvordan skapes mobberen?

Utdanningsnytt.no/
mobbere1711



Gi elevene FRI!

Det tobakksforebyggende programmet FRI er tilbake i en ny, heldigital utgave! Programmet har allerede vært i bruk i over 1 000 klasserom ved nesten 400 skoler. FRI er laget for alle trinn i ungdomsskolen. Programmet fokuserer på mestring og samhandling i klasserommet. Viktigst av alt er at elevene synes det er gøy og engasjerende.

Hvorfor gi elevene FRI:

- Lærer elevene å si nei til snus og røyk.
- Gir ungdom mestringskompetanse.
- Bidrar til gode holdninger og sosial mestring.
- Følger målene i Kunnskapsløftet.
- Støtter LK06-målenes områder som digital og sosial kompetanse.

Vil du gi elevene FRI? Les mer på fristedet.no

 Helsedirektoratet



Videregående opplæring



Ifølge en rapport fra Utdanningsetaten i Oslo er et forsøk med en barne- og ungdomsarbeiderlinje som gir studiekompetanse, vellykket.

FOTO KJETIL REE/
WIKIMEDIA COMMONS

Kombi-linje ble suksess

Ulsrud videregående skole har prøvd ut en barne- og ungdomsarbeiderlinje med studiekompetanse. Nå skal flere skoler få prøve suksessen.

TEKST Snorre Schjønberg | ss@utdanningsnytt.no

Ifølge en rapport fra Utdanningsetaten i Oslo er prosjektet vellykket, og muligheten for et kombinert yrkesfaglig løp med studiekompetanse skal nå ruller ut i øvrige Oslo-skoler.

Utdanning kjenner til at både ambulansearbeider og helsefag med studiekompetanse nå vil bli prøvd ut. Samtidig har ansatte i skoler og fylkeskommuner fra flere steder i landet besøkt Ulsrud for å lære. De har fått beskjed om at dette er noe Oslo anbefaler å satse på.

To klasser med kombielever ved Ulsrud har deltatt i forsøket, kullene 2013-16 og 2014-17.

– Elevene har fått ekstremt gode karakterer i tverrfaglig eksamen. Det har vært fantastiske klasser som er viktige bidrag til Ulsruds skolemiljø, sier avdelingsleder Margrethe Kristi-

ansen ved skolen til Utdanning.

Ifølge rapporten har elevene oppnådd resultater over snittet i barne- og ungdomsarbeiderfaget i samme årskull. Elevene har meldt at de trives med organiseringen av skoledagen, særlig kombinasjonen praksis og teori i programfagene. En høyere andel fullfører og består enn andre elever i samme kull på ordinære helse- og oppvekstfag. De gjør det også bedre i programfagene og yrkesfaglig fordypning enn tilsvarende elever på samme skole.

Rundt 25 prosent av elevene søker læreplass etter utdanningen, mens nær sagt alle oppgir at de ønsker å ta høyere utdanning.

– Er det først og fremst yrkesfag-elever eller de som ville gått studie-spesialisering, dere får inn?

– Begge deler. Det har vært elever som ønsker å ta høyere utdanning, for eksempel barnehagelærere. De

får den fagkompetansen allerede på videregående nivå. Det kan styrke dem når de skal ut i høyere utdanning, sier Kristiansen.

– Elevene er gjennomgående opptatt av at de får studiekompetanse. Flere tenker at dette er en mindre teoritug vei dit enn studiespesialisering, sier hun.

Kombifaget med 21 inntaksplasser har vært populært blant elevene som søker.

Som treårig løp skiller det seg noe fra et barne- og ungdomsarbeiderløp. Det brukes mer tid på realfagene i starten, men med yrkesfaglig fordypning spredt over tre år, noe som gir mye variert praksis.

Ifølge rapporten har hovedtyngden av elevene hatt svake karakterer i naturfag og matematikk fra grunnskolen, og det har sannsynligvis vært en fordel for dem å ha en annen timefordeling i disse fagene enn det er på studiespesialisering.

Pensjon

Omveltning nærmer seg

Den offentlige tjenestepensjonen slik vi kjenner den i dag, er snart historie.

Det er bred enighet blant arbeidstakerorganisasjoner, arbeidsgiverne og regjeringen om at den nå må endres, kanskje allerede i løpet av ett år.

Under en debatt om tjenestepensjonen på BI 8. november i forbindelse med lanseringen av Statens pensjonskasses jubileumbok Pensjonsløftet, poengterte aktørene fra Unio, LO, YS, Akademikerne, KS, Spekter og regjeringen at tiden nå er inne for å gå i gang med formelle forhandlinger.

> Les mer på
Utdanningsnytt.no/pensjon0911

Flyktninger

Fredspris-vinner tvitret til støtte for Trondheims-elev

Fredsprisvinner Malala Yousafzai har delt en video av afghanske Taibeh Abbasi ved Thora Storm videregående skole i Trondheim på sin Twitter-profil. Filmen er en del av Amnesty Internationals kampanje mot tvangsretur til utrygge land. Yousafzai har over en million følgere, skriver Adresseavisen.

● Barnehage



Holder rottene ute

Disse skiltene kan skape uro og forvirring. Barnehagen i Oslo har ikke satt opp strømgjerder rundt barnehagen, men et belte som holder rottene ute.

En barnehage i Oslo har siden 2015 vært rottefri på grunn av et strømbelte som er lagt rundt gjerdet.

TEKST OG FOTO Snorre Schjønberg | ss@utdanningsnytt.no

Bekymrede foreldre er beroliget med at strømmen er så svak at mennesker ikke vil kjenne den.

Langs Akerselva i Oslo skaper rottene problemer. For Grünerhagen barnehage ble løsningen et gjerde med et belte med svært svak strøm rundt barnehagen, utført av Oslo kommune og Omsorgsbygg. Det løste rotteproblemet, men med varselskilt om «elektrisk gjerde» rundt barnehagen, ga det et skremmende bilde til foreldre og forbipasserende.

– Ikke farlig

– Hæ? Har de hengt opp sånne skilt? Det kan skremme foreldrene. Vi har ikke strømgjerder rundt barnehagen, understreker Hassan el Messaoudi, driftsansvarlig for sentrumsbarnehagene i Omsorgsbygg.

– Hva er gjort for å sørge for at det ikke er noe farlig for barna?

– Det er bare svak strøm fra en transformator som har senket spenningen før det går ut i net-

tet. Kun skadedyr og sånn merker det. Mennesker kan ta på det og vil ikke merke noen ting, sier Messaoudi.

– Strømbeltet på gjerdet betød farvel til rottene, sier han.

Også legevakta i Oslo like ved barnehagen har testet ut lignende gjerder med stort hell. Messaoudi kjenner ikke til at flere kommunale bygg i Oslo tester ut teknologien, men mener de bør vurdere det, hvis de har skadedyrproblemer.

Fornøyde i barnehagen

Avdelingsdirektør Anita Haadem Lisbakken i Grünerløkka bydel sier til Utdanning at barnehagens ansatte er veldig fornøyd med prosjektet.

– Gjerdet er verken farlig for barn eller voksne, ingen kan få noe strøm i seg. Jeg kan forstå at skiltene kan virke noe forvirrende. Vi må se på om det er noe vi må ha oppe, sier Lisbakken.

Barnehageleder Gjertrud Åsgard bekrefter overfor Utdanning at gjerdene holder rottene ute, og at det ikke har vært noen problemer knyttet til dem.

● Skolemiljø

– Mobbing har opphav i evolusjonen

– Mobbing er en effektiv vei opp i hierarkiet, sier evolusjonspsykolog Vibeke Ottesen.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Hvis noe gir individet en fordel, blir det selektert gjennom evolusjon og en del av vår natur. Og mobbing har sannsynligvis gitt sosiale fordeler, sier evolusjonspsykolog Vibeke Ottesen til Utdanning i kjølvannet av Utdannings hovedsak om mobbing i nr. 18.

Hun mener at mobbing finnes overalt, i alle kulturer og også blant andre sosiale dyrearter.

– Det er trist, men sant. Det er en enkel og effektiv vei til en plass i hierarkiet. Mobbing ligger i menneskets natur, sier Ottesen.

– Gutter får andre til å fremstå som fysisk svake når de mobber. I tidligere tider var det viktig å være fysisk sterk. De dominante guttene er derfor fortsatt populære hos jentene, sier Ottesen.

Jenter baksnakker og sprer i større grad rykter om hverandre.

– Tidligere i historien har menn ikke visst om de var far til barn i sin omsorg. Derfor har menn utviklet seg til å bli opptatt av partnerens trofasthet. Når jenter mobber, velger de derfor å få andre jenter til å fremstå som løsaktige, sier Ottesen.

Begge kjønnene kan fryse ut enkeltindivider fra flokken.

Forskning viser at de som både mobbes og mobber tilbake, sjelden har det bra. De som bare mobber, er ofte populære og har gode sosiale evner.

– De har evne til empati og god psykisk helse. Skal vi få disse til å endre adferd, må vi veilede dem til å oppnå de samme sosiale godene mobbing gir, gjennom mer prososiale handlinger. For eksempel ved å få mobbing til å fremstå som ukult, sier forskeren.

– Mobbing er overalt. Også innen akademia, der unge ansatte uten fast stilling er prisgitt anbefalinger fra eldre fast ansatte kollegaer med makt for å komme seg opp og frem, sier Ottesen.

Aktuelt navn



– Skolen er for feminin for guttene

Det å være tydelig, ha konkurransepreg og disiplin er noen av nøkkelordene for å lykkes med gutter, mener gymnasielærer Torstein Torgner.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Torstein Torgner (43)

Hvem
Lektor ved Heltberg gymnas i Oslo og fotballtrener.

Aktuell
Holder innlegg på et debattseminar om gutters utfordringer i norsk skole 18. november på Litteraturhuset i Oslo. Seminaret arrangeres av organisasjonen Mannsforum.

Hva sliter guttene med på skolen?

Det er forsket lite på hvorfor gutter sliter i skolen, men mine erfaringer er at skolen er for feminin. Det er få mannlige forbilder i skolen, og skolen er tilpasset jenter i langt større grad enn gutter.

Hva kan gjøres for guttene i skolen?

Gutter løser oppgaver annerledes enn jenter. De liker blant annet å konkurrere. Det bør man utnytte i undervisningsøymed. Hyppige enkle prøver, der en får poeng, trigger konkurransegenene hos gutter. Og spill, slik som Kahoot, er populært blant gutter. Gutter bør også få mulighet til å være mer fysiske.

Hvordan?

Mange liker å knuffe og lekeslås. Det burde være tillatt. En bør skille mellom det som bare er en del av det sosiale samværet, og mobbing. Når de går for langt, må de voksne være tydelige. Ingen har vondt av litt disiplin.

Hvordan likte du deg på skolen?

Skal tro om elevene leser dette? Jeg likte meg ikke på barneskolen. Det ble bedre etter hvert, og i videregående skole var det ok. Jeg var ikke god i alle fag. Det var så vidt jeg sto i matte, men jeg likte historie, religion og tysk.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Da ville jeg ha fortalt hvor viktig det er at langt

flere i Norge lærer seg tysk. Tyskland er en av våre viktigste handelspartnere, og altfor få behersker språket i dag.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Den tyske politiker og kansleren Otto von Bismarck er en mann jeg beundrer. Jeg beundrer hans stil, og jeg tror han hadde humor og var en stor retoriker.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg har meninger og tør å stå imot, selv om andre mener det motsatte.

Er det noen du ville ha gitt straffelekse?

Lederen for partiet Rødt, Bjørnar Moxnes. Som politiker bør han vite at han bør ha kunnskap om det han sier. At han rakker ned på oss som jobber i private skoler, irriterer meg. Vi gir ofte elever som ikke passer inn på andre skoler eller som har brukt opp ungdomsretten, et tilbud.

Hva er ditt bidrag til å redde verden?

Jeg er med på å forme og oppdra ungdommer til hele dannede mennesker.

Hvilke tvangshandlinger har du?

En Bayern-München kamp prioriteres veldig høyt.

«Ingen har vondt av litt disiplin.»

SETTⁱⁱ

29.-30. nov. 2017
Norges Varemesse, Lillestrøm

Inspirasjon for hele kollegiet!

Konferansen har et innholdsrikt program, med profilerte foredragsholdere, som vil gi inspirasjon og ny kunnskap til alle som jobber i barnehage og skole. Seminarene, forelesningene og workshopene holdes av utviklingsorienterte lærere og ledere i barnehage og skole, samt andre sentrale aktører i utdanningssektoren.

Blant foredragsholderne finner du:

TOBIAS STAABY

Press start to read – om skole og digital litteratur



SILVIJA SERES

Ledelse i digitaliseringsens tid



SRINI SWAMINATHAN

Magic, joy and dreams: Simple inspiration from India



HÅVARD TJORA

Matematikk for alle!



ANN S MICHAELSEN

Fake news på timeplanen



BERIT BAE

Ny rammeplan, nytt samfunnsmandat?

CATHRINE DARRE FRAGELL

Skaperglede og forskertrang, digitale verktøy i pedagogisk praksis



TORGEIR WATERHOUSE

Teknologi, kunnskap og demokrati



EWAN MCINTOSH

Leading for Day One, not One Day...



ABDUL CHOHAN

Think Simple – The best way for efficiency in learning



KARIN NYGÅRDS

Hvordan funker Internett?



PELLE SANDSTRÄK

Mr Tourette unplugged

MARTE BLIKSTAD-BALAS

Hvor skal elevene lære å "tenke sjæl" på internett?



SIMEN SPURKLAND

Fra konsument til produsent



GRAHAM BROWN-MARTIN

Why do we send our kids to school?



CAMILLA G. HAGEVOLD

Å anerkjenne ungdomskultur



IVAR FRØNES

Barnehagen; kompetanse-samfunnets grunnmur

Meld deg på nå!

www.settdagene.no

Samarbeidspartnere



Oslo kommune
Utdanningssetaten

Kompetansepartnere



Arrangører



Når robotene ta

I løpet av 20 år vil trolig én av tre jobber i Norge bli automatisert bort. Dagens skoleelever vil kanskje jobbe i et yrke som overhodet ikke eksisterer i dag.

Hvordan kan skolen forberede dem på fremtidens arbeidsmarked?



Dagens småbarn vil trolig møte et svært annerledes arbeidsliv i fremtiden på grunn av automatisering av jobber. Yrker som for eksempel resepsjonister, skattefunksjonærer, butikkmedarbeidere, advokatsekretærer, revisorer, regnskapsførere, postbud vil trolig forsvinne, mens psykologer, lærere, kunstnere, spesialsykepleiere, farmasøyter og arkitekter fortsatt vil ha en jobb de neste tiårene.

ILL. FOTO TOM MERTON /ISTOCKPHOTO

ar over



26. oktober. Bankkonsernet Nordea varsler at det skal kutte 6000 ansatte og konsulenter de neste fire årene fordi banken er blitt mer automatisert.

15. september. Fredrik Gabrielsen i konsulent-selskapet PwC sier at én av tre spurte mener at fører-løse skip kan ligge innenfor en rimelig nær fremtid.

15. august. Fire av ti tror maskiner kan ta over jobbene deres.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no



Fire av ti nordmenn tror maskiner vil ta over jobbene deres i fremtiden. Denne roboten og den på neste side tar foreløpig ikke over noen av jobbene på konferansen «Nordic Edge», en årlig smartbykonferanse i Stavanger i Rogaland.

Dette er bare et knippe av det siste årets meldinger fra nyhetsbyrået NTB om roboter, automatisering og digitalisering.

Jobber som før ble gjort av mennesker, vil bli erstattet av helautomatiske arbeidstakere i fysisk eller digitalt format. De nye arbeidstakerne krever verken gode pensjonsordninger, foreldrepermisjon, sykkelønn eller ferie, og de trives like godt med å jobbe kveld og natt som på dagtid.

Opp mot én av tre norske jobber vil bli utsatt for automatisering i løpet av de neste 20 årene, ifølge et notat fra Statistisk sentralbyrå, selv om en av forskerne bak notatet sier det er knyttet en del usikkerhet og metodiske utfordringer til tallet (mer om det senere i saken).

Dagens skoleelever vil uansett møte et svært annerledes arbeidsliv i fremtiden, og flere av dem vil ha yrker som i dag ikke eksisterer.

Hvordan kan skolevesenet forberede elevene på fremtidens arbeidsmarked? Og hvordan kan fagfornyelsen i grunnskolen og endringene i yrkesfagstrukturen som nå er på gang, sikre at elevene har den kompetansen og kunnskapen som trengs for å sikre seg en jobb om 15–20 år?

Robotfest i oljehovedstaden

– Vi ser ikke på dette som et nedbemanningsprosjekt, men et omstillingsprosjekt, understreker Thor Christian Haugland, konserndirektør for kommunikasjon i Sparebank 1 SR-Bank i Stavanger, mens han titter bort på fremvisningen av bankens nye chatrobot «Banki», som i nærmeste fremtid kan erstatte mange rådgivere i banken.

Haugland besøker «smartby»-konferansen «Nordic Edge» i Stavanger.

– Nå utvider vi jo næringsgrunnlaget fra olje og gass til blant annet smartby-teknologi. Vi har en utfordring med å få nok folk til å jobbe innen helsevesenet, så derfor satser vi på helse- og velferdsteknologi, sier Stavanger-ordfører Christine Sagen Helgø (H).



Stikkord for konferansen hun akkurat har besøkt, er smarte og energibesparende urbane løsninger, digitalisering og nettopp velferdsteknologi.

SR-Banks chatrobot «Banki» er symptomatisk for hvordan den rivende utviklingen i arbeidslivet i fremtiden vil arte seg. Mens du for flere tiår siden måtte avtale en time i banken for råd, og noen år senere kunne ringe og få hjelp, kan du snart få hjelp av en virtuell robot som kan besvare det du måtte lure på. Ved hjelp av fingerbevegelser og stemmekommando kan du få den til å gi deg råd om forsikringsavtaler for bil.

– Har dere regnet på hvordan roboter som «Banki» vil påvirke behovet for antall ansatte i fremtiden?



– På slutten av 1960-tallet hadde vi bokholderi i bankene. Der satt det personer og regnet renter, dag for dag. Hvis vi skulle håndtert det antall kunder vi har i dag med manuell renteberegning, hadde vi hatt et bokholderi som var like stort som denne messehallen vi er i nå. Og så kommer vi til minibanken på slutten av 1970-tallet, da alle trodde det ville bli slutt på behovet for ansatte i banken som håndterte kontanter. Men i stedet ble minibankene et supplement som forbedret kundeopplevelsen. Fortsatt er det like mange ansatte i banken, men de jobber bare annerledes, sier kommunikasjonsdirektør Haugland.

Haugland trekker frem en fordel med «Banki»,

som også teknologiekspertene trekker frem som en av fordelene med slike roboter generelt.

– Når «Banki» er kommet så langt at den kan gi kundene råd om investeringer, vil den ikke ha noen subjektive forutsetninger når den gir råd. «Banki» vil være en svært nøytral rådgiver, sier Haugland.

Yrkene som forsvinner

Går du inn i en dagligvarebutikk som er bygget de siste årene, er det en god sjanse for at du har mulighet til å skanne matvarene og betale for dem i selvbetjeningskasser. Reisen du før måtte ringe til reisebyrået for å bestille, kan du nå enkelt

Opp mot én av tre jobber vil bli utsatt for automatisering de neste 20 årene. Bildet viser en robot fra selskapet Acando som kan jobbe sammen med mennesker, og som kan sette sammen komplisert elektroniske komponenter.

>



Banksektoren står overfor store endringer i arbeidsstyrken når blant annet lånesøknader vil bli behandlet automatisk av dataprogrammer. Chatboter som «Banki» i SR-Bank i Rogaland kan gi råd om bilforsikring, her demonstrert ved SR Banks Eirik Beite og Rune Melberg.

bestille på nett. I California steker en «hamburger-robot» kjøttstykkene på restauranten «CaliBurger», mens datamaskiner har tatt over mange av de tidkrevende informasjonssøkene til advokater og jurister.

Men det er langt fra bare jobber og arbeidsoppgaver som enten ikke krever utdanning eller har et visst «manuelt» preg over seg, som står i fare for å bli automatisert bort.

Det viser et notat som seniorrådgiver Anders Ekeland ved Statistisk sentralbyrå i samarbeid med to finske forskere har laget på oppdrag fra Ludvigsen-utvalget. Notatet handler om hvordan digitaliseringen påvirker fremtidens arbeidsliv. Opp mot én av tre jobber vil som nevnt tidligere trolig bli automatisert bort i løpet av de neste tyve

årene. Notatet tar utgangspunkt i en britisk rapport fra 2013 av Michael Osborne og Carl Benedikt Frey ved Universitetet i Oxford i England. I rapporten rangerte de ulike yrker etter hvor sannsynlig det er at de vil bli automatisert bort i fremtiden.

– Disse sannsynlighetene er kvalifisert gjettning fra Frey og Osbornes side og ikke noe SSB har beregnet eller går god for, sier Ekeland.

Etter hans mening har Frey og Osborne for stor tro på potensialet til såkalt kunstig intelligens.

– Når det er sagt, er det helt klart at datamaskinbasert automatisering kommer til å påvirke svært mange yrker i framtida. Teknisk sett er den førerløse bilen en realitet, men så må det skje mye testing, utarbeidelse av lover og regler, og derfor går ikke utviklingen så raskt som Frey og Osborne ser for seg, sier Ekeland.

Carl Benedikt Frey sier til Utdanning at de ikke prøver å anslå tempoet på automatiseringen – bare dets omfang.

– Vi har aldri antydnet at disse jobbene vil forsvinne i løpet av de to neste tiårene. Vi vil bare vise at det vil bli teknisk mulig, sier Frey.

Uansett, metodiske innvendinger til tross, er det ifølge SSBs notat mest sannsynlig at for eksempel resepsjonister, skattefunksjonærer, butikkmedarbeidere, advokatsekretærer, revisorer, regnskapsførere, postbud og lønningsmedarbeidere ikke vil ha en jobb i fremtiden. For å nevne noen. I mot-

– **Banki vil være** en svært nøytral rådgiver, den har ikke subjektive forutsetninger, sier kommunikasjonssjondirektør i SR Bank, Thor Christian Haugland, mens han skotter bort på Trond Nyman Aarre (avbildet) som tester ut «Banki». Aarre jobber i selskapet «Hey-Ho Let's Go», som har utviklet «Banki».



satt ende vil psykologer, lærere, kunstnere, spesialsykepleiere, farmasøyter og arkitekter etter all sannsynlighet ha en jobb å gå til de neste tiårene.

Putter ikke brevene ned i postkassen

– Det er mer arbeidsoperasjoner enn yrker som blir utsatt for automatisering. Nå sorterer datamaskinene posten, men de putter den fortsatt ikke ned i postkassen din, sier Ekeland.

Han sier det enklere å lage et dataprogram som erstatter en enkel arbeidsoperasjon.

– Men det er få roboter i renhold og mange i bil- og datamaskinproduksjon, så sammenhengen mellom krav til utdanning og automatisering er ikke én til én. Det nye er nettopp at datamaskinene er blitt så små og raske, programmeringsspråkene så mye bedre, at robotene «truer» yrker som man tidligere trodde ikke kunne automatiseres. For eksempel er det nå et program, det vil si en robot, som skriver NTBs referater fra eliteseriekamper i fotball, sier Ekeland, og trekker historiske linjer:

– Da stormaskinene kom på sekstitallet, og da PC-en kom på åttitallet, var det en runde med frykt for at datamaskinen var en «job killer». Men det er ingen gitt mengde med arbeid som skal gjøres. Når maskinene overtar noen arbeidsoperasjoner, begynner menneskene å utføre andre operasjoner, sier Ekeland.

Forny lærerplanene

Fremtidens arbeidsliv vil altså se svært annerledes ut i fremtiden. Parallelt med at næringslivet og samfunnet utvikler stadig flere digitale løsninger, skjer det både en fornyelse av alle fagene i grunnskolen og endringer i yrkesfagene. Frem til sommeren 2018 skal kjerneelementene i fagene i grunnskolen utvikles, før nye læreplaner skal tas i bruk fra 2020.

Ludvigsen-utvalget anbefalte i sin utredning fra 2015 at fremtidens skole trenger mer dybdelæring, færre kompetansemål og at de sentrale fagene som matematikk, samfunnsfag og språk må fornyes. I tillegg må det jobbes mer med etikk, og med praktiske og estetiske fag, mente utvalget.

Ola Erstad er leder for Institutt for pedagogikk ved Universitetet i Oslo (UiO). Han var med i forskergruppen som kom med innspill til Ludvigsen-utvalgets arbeid.

Han deler noen av sine bekymringer rundt arbeidet med fagfornyelsen.

– Min bekymring er at fagfornyelsen i stor grad vil endre læreplanene på en måte som er lett å implementere innenfor dagens skolestruktur og hverdag, og slik unngår noen av de mer utfordrende aspektene som gjelder kreativitet, innovasjon og samarbeidsorientering, sier Erstad.

Han frykter at fagfornyelsene vil ta inn det lærere gjør best i dag, og at dagens skolesystem og

Slik kan fremtidens by
se ut, hvis teleskapet Telia er byplanlegger. Smarte sensorer i søppelkassene kan «si ifra» til renholdsetaten når de er fylt opp, slik at renholdsarbeiderne får en mer effektiv rute og slipper å tømme alle søppelkassene på hver tur.

>

læreplan i stor grad er et resultat av et annet samfunn enn det fremtiden vil by på – en fremtid som ikke dreier seg om industrisamfunnet og masseutdanningen vi har hatt etter krigen og frem til nå.

– Det vil også i fremtiden være viktig å lese, skrive og regne. Men det vil bli viktigere å jobbe mer samarbeidsorientert og jobbe i team, noe som skolene i dag er for dårlige til, sier Erstad.

Han sier også at forskning på læringsformer viser at dagens skole, hvor elever skal være i samme klasse og gå fra fag til fag sammen, er en dårlig måte lære på.

– Fremtidens skole bør konsentrere seg om dyp læring, og det å tenke på tvers av fag. Finsk skole har lagt vekt på dette, og skolesystemet der dreier seg mye mer om tverrfaglighet, sier Erstad.

Viktigheten av tverrfaglighet og dybdelæring trekker også Tormod Korpås frem. Korpås er i Utdanningsforbundets sentralstyre og var også med i Ludvigsen-utvalget.

Han mener at det viktigste i arbeidet med kjerneelementene i fagene kan være faktisk å velge bort temaer.

– Dybdelæring forutsetter at læreplanene blir slankere. Man kan bruke et helt liv på å fordype seg i alt fra gresshopper til Ibsen, men elevene har bare et visst antall undervisningstimer i hvert fag. Da må vi velge bort noe for å sikre at elevene får den kompetansen som trengs i et samfunn som stadig endrer seg, sier han.

Hans inntrykk er at lærerutdanningene tidlig tok lærdom av konklusjonene til Ludvigsen-utvalget.

– Dessuten opplever jeg at lærerstanden nå forbereder seg på å utvikle metoder for dybdelæring, sier Korpås, og legger til at han tror det kan bli knapt med tid til å lage nye læreplaner og ta dem i bruk i 2020.

Sagaen om IT-folket

Men å vite hva som er viktig kunnskap i fremtiden, er vanskeligere å svare på.

Kompetansedirektør Are Turmo i Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) sier NHO har tatt til orde for en gjennomgående modul i skoleverket som heter digitalisering og innovasjon, som de mener må inn i basisfagene for å styrke teknologikompetansen.

Han sier det i fagfornyelsen blir veldig viktig å styrke den digitale kompetansen.

– Det er klart at vi generelt trenger flere som går en realfaglig og teknisk vei og videre inn i høyere utdanning. Vi har relativt få studenter innen matematikk, naturvitenskap og teknologi, og ligger

langt bak land som Tyskland og Sverige på dette feltet. Vi må få opp andelen studenter som tar den type fag, sier Turmo, som også mener norsk skole trenger flere timer i naturfag og flere timer i matematikk, særlig på ungdomstrinnet.

Men dette ønsket har ikke rot i forskningen, ifølge Daniel Sundberg, professor i pedagogikk ved Linnéuniversitetet i Växjö i Sverige. Sundberg var også med i Ludvigsen-utvalget.

– Det finnes ikke mye støtte i forskningen for at flere timer genererer mer læring for elevene, og mange ganger tar disse diskusjonene utgangspunkt i en tradisjonell fagstruktur. De mest fremstående skolenasjonene jobber nå med å integrere ulike fagområder og skape mer sammenhengende fagovergripende temaer, sier Sundberg.

Han sier at svensk skole fra 2018 skal innføre nytt innhold i programmering i matte og teknikkfag som et svar på behovene i morgendagens arbeidsmarkeder. Hans inntrykk er at Norge er i fortroppen når det gjelder å satse på fremtidens kompetanser.

– Vi har ennå ikke startet en stor fagfornyelse i Sverige for å svare på fremtidens utfordringer i det svenske samfunnet, sier Sundberg.

Slik svenskene er i ferd med å innføre mer programmering i skolen, etterlyser også Torgeir Waterhouse i IKT Norge mer teknologi i fremtidens skole.

– Teknologi må inn i alle fag. Det nytter ikke å tenke at teknologi er noe IT-læreren tar seg av, og det er noe både politikere, lærere og byråkrater må forstå, sier Waterhouse.

Han mener også at for mange eksperter peker på realfag som de mest essensielle fagene i fremtidens skole.

– Det er mange som tror realfag blir det viktigste, og det er helt klart viktige fag. Men kunst og håndverk vil også bli sentralt, fordi det handler om møtet mellom mennesket og produkt, sier han. Waterhouse mener at det fortsatt også vil bli viktig å satse på samfunns- og språkfag.

– Digitalisering reduserer ikke behovet for å kommunisere på flere språk eller for å forstå hvordan samfunnsstrukturene fungerer.

Ola Erstad ved UiO trekker igjen frem den finske skolen og hvordan den tar i bruk teknologi.

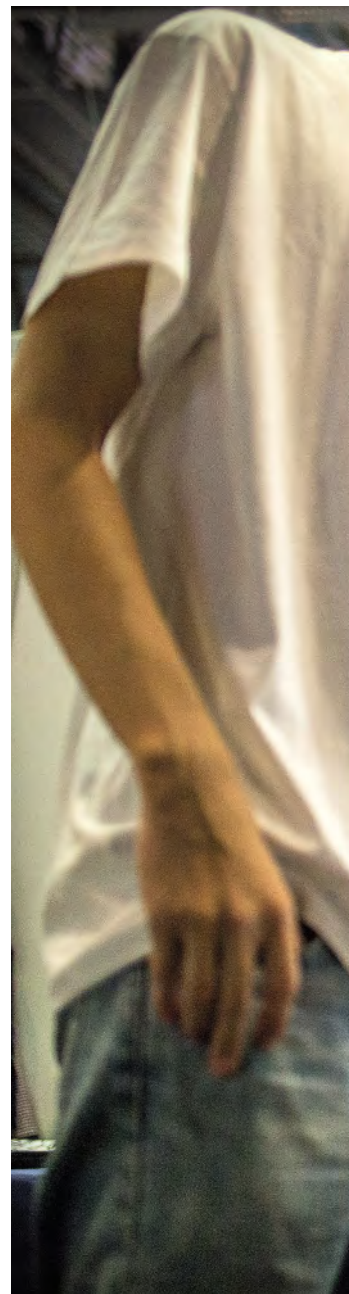
– De jobber blant annet med såkalte «maker spaces», og implementering og bruk av teknologi i skolen. Dette er overførbart til de praktisk-estetiske fagene i Norge, der elever for eksempel kan bruke 3D-printere i skolearbeidet. Slik kan elever prosessere kunnskap og bruke den i praksis, sier Erstad.

Morten Midthun og Mathias Perez, tredje-klasseelever ved Vågen videregående skole i Sandnes, har begynt å bruke 3D-printere på skolen.

– Jeg kunne definitivt tenkt meg å bruke 3D-printing som en del av yrket. Jeg tenker å gå videre som arkitekt, og da kan man teste ut hvordan bygningen blir i praksis, sier Midthun.

Flere teknologiekspert

tror det ligger et stort potensial i 3D-printing av komponenter til industrien, og at mange arbeidstakere kan jobbe med 3D-printing i fremtiden. Her er noen miniatyrversjoner av historiske bygninger og byster av kjente personer som Morten Midthun og Mathias Perez har printet ut.





3D-printerne

Noen som har begynt å bruke 3D-printere i skolen, er Morten Midthun og Mathias Perez, tredjeklasseelever ved Vågen videregående skole i Sandnes. De er også på plass på «Nordic Edge» i Stavanger, og sammen skriver de blant annet ut miniatyrversjoner av historiske bygninger fra 3D-printeren som skolen deres har kjøpt inn.

Flere teknologiekspertene tror det ligger et stort potensial i 3D-printing av komponenter til industrien, og at mange arbeidstakere kan jobbe med 3D-printing i fremtiden.

– Jeg kunne definitivt tenkt meg å bruke 3D-printing som en del av yrket. Jeg tenker å gå videre som arkitekt, og da er det et smart område å sette seg inn i. Du kan teste ut hvordan bygningen blir i praksis, og du kan kjenne på den, sier Midthun.

Perez tror på samspillet mellom menneske og maskin.

– Nå som teknologien blir bedre og bedre, så hjelper maskinene oss, de tar ikke over for oss, sier Perez.

Ei som tror roboter vil skape mange nye jobber, er Annette Anfinnsen, direktør i selskapet Robotic Innovation. Selskapet lager roboter som blant annet kan brukes i sykehus til å frakte mat, håndklær, sengetøy eller andre ting rundt om på avdelingene.

– Den frigjør arbeidskraft ved at sykehusansatte heller kan bruke tiden sin på pasienter, i stedet for å frakte noe fra en avdeling til en annen, sier hun.

Hun mener mange nye jobber vil skapes i tilknytning til roboter.

– Man trenger jo noen til å programmere disse robotene. I tillegg vil man trenge folk som kan reparere og vedlikeholde robotene, så noen jobber vil forsvinne, mens andre blir skapt, sier Anfinnsen.

>



Endringen av yrkesfagene

– Trolig vil mange av disse robotreparatørene ha bakgrunn fra den yrkesfaglige retningen teknikk og industriell produksjon, sier Halvor Spetalen, førstelektor ved institutt for yrkesfaglærerutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA).

Han tror det fortsatt vil være mekaniker- og reparatoryrker i fremtiden, men at hva som ligger i yrkene, vil endre seg.

– Det kan for eksempel fortsatt hete bilmekaniker, selv om arbeidsoppgavene i fremtiden trolig vil være helt andre enn i dag, sier Spetalen.

En gjennomgang av alle de yrkesfaglige utdanningsprogrammene er allerede godt i gang. Noen av regjeringens forslag i reformen er blant annet å styrke IKT-fagenes posisjon i elektrofag, flytte transportfagene til utdanningsprogram for industriell produksjon, og å legge ned fag som ikke har hatt lærlinger de siste årene. Dette gjelder blant annet storurmakerfaget, industrisømfaget og støperifaget. Utdanningsdirektoratet vil revidere og opprette nye læreplaner, og innføringen av disse vil skje fra skoleåret 2020–21, skriver bladet Yrke.

Halvor Spetalen tror generelt at yrkesfagene i fremtiden vil bestå av det han kaller «første- og andreetasjearbeid».

Med dette sikter han til et skille mellom dem som utfører standardisert arbeid «på golv» (i førsteetasjen) og dem som arbeider i «andre etasje» med produktutvikling, tilpasning til lokale behov og arbeidsbeskrivelser. Bak denne arbeidsdelingen ligger det trolig et ønske om å redusere behovet for kompetent arbeidskraft «on site», ved

å stykke opp arbeidsoppgaver i enkeltdeleer slik at ufaglærte arbeidstakere kan gjøre arbeidet billige, forklarer Spetalen.

Et eksempel på dette er montering av ferdige leilighetsmoduler etter «Lego-prinsippet».

– Arbeidstakerne i «andre etasje» har det mer krevende arbeidet med utviklingsoppgaver, kunderelasjoner, lokale tilpasninger og ledelse av «førsteetasjearbeiderne», sier Spetalen.

Noe lignende tror han også kan skje i restaurant- og matfagbransjene, der lavt utdannede eller ufaglærte lager og serverer standardiserte retter eller produkter som er utviklet av faglærte i «andre etasje».

Han tror dette kan åpne for lønnskiller i yrkesfagene, der de som jobber i «andre etasje», kan tjene bedre enn de som utfører standardiserte oppgaver.

– Kanskje kan dette bidra til å heve yrkesfagernes status, sier han.

Utsatte sjåfører

Utenfor messehallen til Nordic Edge i Stavanger kjører en liten grønn minibus i ring i en egen trasé. Uten ratt og pedaler er tanken at disse førerløse bussene etter hvert skal kjøre passasjerer fra sideveier og ned til hovedbussrutene.

– Enkelte i publikum kan være litt skeptiske til disse bussene, erkjenner Linn Marken.

Hun er daglig leder i Forus PRT, selskapet som tester den selvkjørende bussen for Kolumbus, som har ansvar for den offentlige buss- og hurtigbåttrafikken i Rogaland.

De fleste teknologiekspertene er enige om at det bare er et spørsmål om tid før vi har selvkjørende biler. Akkurat hvor mange år det vil ta før du kan nyte morgenkaffen og avisen i bilen på vei til jobb, er usikkert, men ekspertene tror det er mellom 5 og 15 år.

I Norge er det i overkant av 60.000 yrkessjåfører som enten kjører bil, drosje, lastebil, buss eller trikk, viser tall fra Norges Lastebileier-Forbund. I København er metroen førerløs, så automatiseringspotensialet for skinnegående kollektivtrafikk er også til stede.

Men i høringen om yrkesfagreformen har flere av høringsinstansene tatt til orde for å opprette et eget utdanningsprogram for transport- og logistikkfagene, og arbeidsgiverforeningen Spekter anbefaler tre fagbrev: ett for tung godstransport, ett for lett godstransport og ett for persontransport.

– For å sette det litt på spissen, Halvor Spetalen: *Hvorfor skal vi fortsette å utdanne yrkessjåfører som trolig ikke vil ha en jobb om få tiår?*

– For det første trenger vi mellomløsninger frem til jobbene eventuelt forsvinner. I tillegg er det et spørsmål om hvem som skal vedlikeholde kjøretøyene, og hvem skal losse det farlige godset. Kanskje vil vi se selvkjørende trailertog på landeveiene, mens det i byene vil bli vanskeligere med selvkjørende lastebiler, sier Spetalen, som også stiller et retorisk spørsmål:

– Trenger man egentlig lærere? Kan man ikke bare ha spill og dataprogrammer som elevene kan bruke på egen hånd? Jeg tror man lett undervurderer kompleksiteten i mange yrker, sier han.

< **Robotic Innovation**

lager roboter som blant annet kan brukes i sykehus til å frakte mat, håndklær, sengetøy eller andre ting rundt om på avdelingene. - Den frigjør arbeidskraft ved at sykehusansatte kan bruke tiden sin på pasienter, i stedet for å frakte noe fra en avdeling til en annen, sier direktør Anette Anfinnsen.

> **Linn Marken** er leder i Forus PRT, selskapet som tester ut den selvkjørende bussen for kollektivselskapet Kolumbus. Hun sier at fagforeningene til bussjåførene ser fordeler med slike minibusser, siden disse kan sørge for at flere passasjerer kommer seg fra sidegatene og ned til busstraseene. Her er hun med Rolf Lohne i Forus PRT.



Arbeid for ufaglærte fremover

Hva vil egentlig skje i fremtiden med alle disse personene som i dag tjener til livets opphold som sjåfører, butikkmedarbeidere, resepsjonister med flere?

De ufaglærte jobbene i Norge blir færre og færre, og dagligvarekjeden Kiwi opplever allerede i dag å få inn over 400 søknader til en butikkstilling. Der ungdom som i tidligere generasjoner sluttet på skolen etter ungdomsskolen, ofte hadde greie utsikter til å få seg en jobb, er mulighetene for dagens ungdom langt færre.

Frafallet i videregående skole er i dag størst på yrkesfag, og Halvor Spetalen ved HiOA tror lønningen i fremtiden kan være å utvikle en yrkesfaglig lettversjon slik andre land har.

- I dag er det mange som faller fra mellom videregående trinn 2 og 3. Jeg tror vi bør spørre oss om det er nødvendig med fire års yrkesfagutdanning for å utføre alle arbeidsoppgaver på en arbeidsplass. Gitt en utvikling med et større skille mellom «første- og annenetasjearbeidere» er det ikke sikkert at behovet for ufaglærte reduseres. Kanskje det tvert imot blir et økt behov for arbeidstakere med en lettversjon av yrkesopplæring. Rett og slett fordi disse arbeidstakerne er billigere i drift, sier Spetalen.

Han sier dette vil kunne gi arbeidsplasser til dem som ikke fullfører en full fagutdanning i første omgang, men prisen for en slik løsning vil kunne bli et større skille mellom dem som tjener godt og dem som ikke gjør det.

- Det må derfor være en mulighet for at elever

som velger en lettversjon senere, får mulighet til å gjennomføre full fagutdanning, sier Spetalen.

Å velge for fremtiden

Kompetansedirektør i NHO, Are Turmo, tror dagens unge trolig må innstille seg på å være enda mer fleksible med tanke på karrieren.

- Alt tyder på at omstillingstakten framover bare blir større. Det er viktig at vi får på plass et helhetlig nasjonalt system for karriereveiledning, sier han.

Ola Erstad ved Universitetet i Oslo tror de fleste unge i dag må tenke at skolen er en arena for kompetanse og kvalifikasjon.

Han sier elever nå har større tilgang til ressurser på internett som kan styrke deres egen læring, slik at de ikke bare er avhengig av læreren og læreboka.

- Det kan skje gjennom nettbaserte kurs og digitale læringsressurser som de ikke får tilgang til på skolen. Men det aktualiserer også en debatt om nye kunnskapskløfter i samfunnet, mellom de som vet å utnytte slike ressurser for egen læring, og de som ikke gjør det, sier han.

Tilbake i messehallen i Stavanger, kommer SR Banks Thor Christian Haugland med råd til hva dagens unge bør tenke på.

- Det beste er å studere noe du er engasjert i. Vi vet ikke egentlig hvordan arbeidslivet vil være om fire-fem år.

Asheim:

Får innspill fra faglige råd

Vikarierende kunnskapsminister Henrik Asheim (H) sier regjeringen er opptatt av å bidra til at yrkesfaglige utdanninger er relevante med tanke på endringene i arbeidsmarkedet.

- De faglige råd, der arbeidslivets representanter gir råd og forslag til myndighetene, skal blant annet levere en gjennomgang av utvikling i egne bransjer og fag i løpet av sin fireårige periode, sier han.

Asheim svarer ikke konkret på om han ønsker en lettversjon av yrkesfag, men peker på at regjeringen har innført en ny ordning med praksisbrev, som er en toårig yrkesfaglig opplæring med storparten av opplæringen i bedrift.

Asheim erkjenner at arbeidet med fagfornyelsen har en stram tidsplan og at det er mye som skal gjøres, men sier at «det også er viktig at vi har en god fremdrift».



«Forskjellen på idioti og genialitet er at genialiteten har grenser.»

Albert Einstein, teoretisk fysiker og nobelprisvinner (1879–1955)

Barnehagar

Pedagogdelen kan auke til 43 prosent



Barnehageeigarane vil ha meir pengar for å innføre bemanningsnorm i barnehagane.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Barnehageeigarane har fått forskot frå staten for å få fleire pedagogar. Likevel vil dei ha meir pengar for å innføre bemanningsnorm i barnehagane.

Regjeringa vil endre barnehagelova, slik at kvar pedagog skal ha ansvar for 14 barn over tre år og 7 barn under. I dag er tala 18 og 6. Regjeringa vil òg lovfeste at det skal vere maksimalt tre barn under tre år eller seks barn over tre år for kvar tilsett. Dette gjeld dei som arbeider direkte med barna i avdelingane. Styrar og anna personale skal kome i tillegg. Går dette igjennom, vil pedagogane bli 43 prosent av dei som arbeider på avdelingane i barnehagane. I dag er det vanleg at 30 prosent av dei tilsette på avdelingane er pedagogar.

Høyringa om framlegget er nettopp over. Både KS, organisasjonen for kommunane, og PBL, organisasjonen for dei private barnehagane, meiner reforma krev meir pengar.

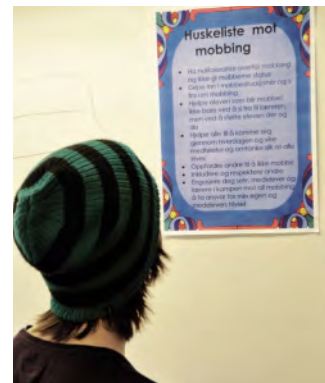
Ifølgje regjeringa er kostnadane ved ny pedagognorm rekna til 2158 kroner for ein plass for barn under to år og 1199 kroner for barn over to år. Kunnskapsdepartementet vil at dei nye normene skal gjelde frå august 2018.

Mobbing

Beste tiltak mot mobbing

Forskere ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) mener god klasseledelse, systematikk og regler med konsekvenser, i tillegg til voksne som er til stede og bryr seg, har best effekt i kampen mot mobbing, ifølgje hioa.no/vitenogpraksis/ (Viten og praksis, et forskningsmagasin fra HiOA).

Ingunn Marie Eriksen ved NOVA og Selma Therese Lyng ved AFI undersøkte 20 barne- og ungdomsskoler på Østlandet som har opplevd en bedring i skolemiljøet etter mobbetiltak. De fant at adferdsregulering, relasjonsarbeid og sosiale aktiviteter er strategier som peker seg positivt ut.



Ifølge skoleforskere ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) fungerer en kombinasjon av kontroll og omsorg best mot mobbing.

ILL.FOTO PAAL SVENDSEN

Foreldreutvalg

Varsler omkamp om utflytting

Regjeringen har vedtatt å flytte foreldreutvalgene for barnehager og grunnskoler fra Oslo til Bø i Telemark. Utvalgene håper på omkamp i Stortinget.

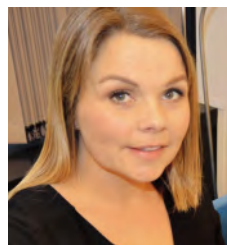
De nasjonale foreldreutvalgene for barnehager og grunnsopplæring skal hente innspill fra tusenvis av foreldreutvalg landet rundt og sikre at foreldrenes stemmer blir hørt i politiske prosesser. Siden 1976 har foreldrepreressantene jobbet fra Oslo. I sommer ble det vedtatt å flytte alle de ti arbeidsplassene tilknyttet utvalgene til Telemark i løpet av året, skriver Klassekampen.

Flyttingen er en del av arbeidet med å spre statlige arbeidsplasser ut over landet.

Utvalgene selv tror tvangsflytting vil knuse fagmiljøet og hindre at foreldre blir hørt i politiske prosesser:

– Foreldre kjenner barna sine best, og derfor må foreldrene være med på avgjørelsene som tas. Det blir vanskelig å gjøre fra Bø, når politikkutformingen og fagmiljøene er i Oslo, sier Marie Skinstad-Jansen, leder i Foreldreutvalg for barnehagane.

Kunnskapsdepartementet har gitt de ti ansatte frist til nyttår med å varsle om de blir med på flyttelas-set. ©NTB



Marie Skinstad-Jansen
FOTO FUB

Naturfag

Årets klimaskole

Enova har kåret Ostereidet barneskole i Lindås kommune i Hordaland til Norges beste klimaskole.

Andre- og tredjeplassen gikk til henholdsvis Finnsnes barneskole i Lenvik og Greverud skole i Oppegård, ifølgje en pressemelding fra Enova.

For andre år på rad har Enova arrangert konkurransen Årets Klimaskole for alle som gjennomfører Enovas Energiutfordring. Energiutfordringen er et digitalt læringsverktøy for mellomtrinnet i grunnskolen der elevene via film, konkurranser og oppgaver lærer om hva energi og klima, og ikke minst reflekterer over hva som kan gjøres for å redusere klimagassutslippene.

I tillegg til heder og ære får skolen 10.000 kroner.

Flere tusen elever fra oppunder 80 skoler deltok i årets konkurranse.

Tyrkia



De tyrkiske myndighetene søker etter jobber til uteksaminerte fra religiøse skoler, som denne skolen, İmam-Hatip Lisesi i Kırklareli i den europeiske delen av Tyrkia.

FOTO DARWINEK, WIKIMEDIA COMMONS

Vil ansette imamer som barnehagelærere

Den tyrkiske regjeringen planlegger å ansette personer med eksamen fra religiøse skoler som barnehagelærere, ifølge det kurdiske nyhetsbyrået Ajansa Nûçeyan a Firatê (ANF).

Det styrende Rettferds- og utviklingspartiet (AKP) har femdoblet antallet islam-orienterte videregående skoler, såkalte İmam Hatip-skoler, siden 2002 og har ansatt flesteparten av de uteksaminerte som imamer. Men nå søker staten etter andre stillinger for imamer. En leder for en privat barnehage i Diyarbakir uttalte anonymt til ANF at de lokale skolemyndighetene forhandlet med barnehageeiere om ansettelse av imamer som pedagoger. Myndighetene skal også ha presset barnefamilier til å signere et krav for å tvinge barnehagene til å opprette stillinger for religionslærere. Funksjonærer fra den nasjonale utdanningsnemnda skal ha truet visse barnehageeiere som nektet dette, med å inndra lisensene deres.

Ifølge en rapport fra utdanningsdepartementet i Tyrkia har religiøse videregående skoler nå 1.155.932 elever. Fortsetter trenden, vil landet i 2019 har 17 İmam Hatip-skoler for hver naturvitenskapelige videregående skole.

USA

Småbarn lærer kinesisk

I barnehagen ved Blue Valley's Wolf Springs barneskole har pedagog Claire Pan fra Taiwan lært barna å forstå og å snakke enkle setninger på språket, skriver nettutgaven av The Kansas City Star, Missouri i USA. Barnehageklassen er del av et initiativ for å kunne uteksaminere videregående elever som snakker flytende kinesisk, noe skolemyndighetene ser som en fordel i akademia eller andre karrierer og som forberedelse for å delta i en global arbeidsstyrke. Læringen er planlagt å være intensiv, slik at de unge elevene etter hvert får undervisning i andre fag, som for eksempel matematikk, på kinesisk. Ifølge de lokale skolemyndighetene har det lenge vært et behov for å intensivere og forbedre opplæringen i fremmedspråk i et land der rundt 75 prosent av befolkningen utelukkende behersker engelsk.



ILL.FOTO BTRENNEL/ISTOCKPHOTO



– Når ungane får **syngje**, lærer dei betre

Ordet «song» er fjerna frå skulens overordna læreplan. Det liker Kristin Tangen Tolo dårleg.

TEKST OG FOTO Arne Solli

Ho er musikk lærar ved Bø skule i Bø i Telemark, og ho kjempar for at songen skal få ein naturleg, dagleg og mykje større plass i klasserommet i grunnskulen. Med støtte frå Norsk kulturråd har ho saman med musikarkollega Jon Solberg laga eit hjelpemiddel til lærarar slik at dei kan syngje meir med klassen sin: CD-prosjektet «Skulesong singback», så langt tilrettelagt for første og andre trinn.

«Singback» er eit musikkfagleg uttrykk for musikk utan vokal, musikk ein kan syngje i lag med. Tanken er at CD-ane vil gjere det lettare for lærarane å engasjere klassen i song, både fordi det å syngje skaper glede, og fordi det å syngje, som Kristin Tangen Tolo understrekar, elsker fram eit betre læringsmiljø i klassen.

– Ein del vaksne kvir seg for å syngje. Dei tykkjer ikkje dei kan, men nesten alle ungar liker det, seier Tangen Tolo til Utdanning.

– Når ungane får syngje, får dei ein pause frå anna undervisning, lærer song og bevegelse, då blir dei òg betre i stand til å lære. Songen vekker, roar og gjer det triveleg i klasserommet.

Dempar stress

Ho seier ho begynte med å spele inn noko for sin eigen del ved pianoet heime, noko «heimesnikra» ho kunne bruke i timane. Då ein kollega spurde om å få låne musikken til bruk i sine egne timar, vakna etter kvart tanken om noko større. Då Tangen Tolo fann fleire som trudde på ideen, tok ho kontakt med Norsk kulturråd som òg trudde på han. Og no, hausten 2017, er dei to første CD-ane klare.

– Songen er viktig pedagogisk fordi han gjer deg avslappa. Vitskapeleg er det påvist at det å syngje dempar stresshormonet kortisol. Det kan bli mindre uro i klassen om elevane får det dei treng av song kvar dag, meiner Tangen Tolo.

– I småskulen inneheld dagen mange overgangar. Når overgangane mjukast opp med ein song,



blir dei mindre brå og det blir mindre uro. I tillegg skapar songen samhold og empati elevane imellom, seier ho.

– Dessutan er det umogleg å vere sur og å syngje samstundes! Songane på «Skulesong singback» gir elevane trygge rammer i klasserommet. Morgonsongar, matsongar, song om vekedagar og måndar; mange av songane er tilpasse skulekvardagen. Songane er spela inn i to versjonar, med vokal og utan, altså singback-versjonen.

Ønsker songglede, ikkje perfeksjon

– Mange lærarstudentar liker ikkje syngje, og det er fullt mogleg å gå gjennom lærarutdanninga utan å syngje; studentane kan velje bort song som fag. Dei vil ikkje syngje fordi dei tykkjer dei ikkje kan, og det gjeld mange ungdommar òg, hevdar Kristin Tangen Tolo.

– Eg trur dei er påverka av fjernsynsprogram som «The Voice» og liknande. I slike program ser vi jo deltakarar som syng godt. Men dei bruker jo autotune til å perfeksjonere songen.

– Poenget med «Skulesong singback» er det enkle, det som alle kan få til. Det er eit lågterskeltilbod. Vi ønsker songglede i skulen, ikkje perfeksjon, seier ho.

Musikk lærar Kristin Tangen Tolo (t.h.) og norsk lærar og spesialpedagog Elisabeth Lia jobbar ved Bø barneskule, Bø i Telemark.

– Songen aukar konsentrasjonen og sparar læraren for mykje hysjing, seier Lia.

Lærar Åshild Bergan Håkonsløyken ved Bø barneskule, Bø i Telemark i aksjon med klassen ho har i alle fag og er kontaktlærar for, 2C. Her syng dei til singback.



«Vitskapeleg er det påvist at det å syngje dempar stresshormonet kortisol.»

Kristin Tangen Tolo, musikk lærar



Vi sier god dag

Vi si' r god dag, og hei på deg.
 Vi si' r god dag, og hei på deg.
 Vi si' r god dag, og går ned,
 og går ned, og går ned.
 Vi si' r god dag, og hei på deg.

Bevegelser etter god dag: klapp, tramp, hopp, osv.

– Tek ikkje omsyn til forskning

– Kunnskapsdepartementet tek ikkje omsyn til forskning når song blir fjerna frå læreplanen, seier musikkforskar Nora Bilakovic Kulset.

No er song blitt så lite viktig at ordet er fjerna frå skulens overordna læreplan, skriv Nora Bilakovic Kulset i universitetsavisa.no (3. oktober 2017). Dette finn musikkforskarer ved Noregs teknisk-naturvitskapelege universitet (NTNU) i Trondheim urovekkande.

Ho legg ikkje skjul på at ho ikkje tykkjer om at song og musikk først blei fjerna som obligatorisk fag i lærarutdanninga – og no er faget fjerna frå skulen. Dette finn ho absurd.

Kulset seier det er lett å finne mykje forskning som påviser songens positive verdi for elevane og skulen, mens det slett ikkje finnast forskning som seier at song ikkje er bra for skulen.

Kulset seier at ein elev må ha 4 i matematikk for å bli lærarstudent, mens songen, som etter Kulsets mening har bidrege til at mennesket har

overlevd som art gjennom mange tusen år, no er blitt uviktig. Ho spør statsråden: – Veit du kva du gjer?

Statsråden svarar

Og kunnskapsminister Henrik Asheim (Høgre) svarar i Universitetsavisa.no (11. oktober 2017).

– Song vil bli godt vareteke i musikkfaget som utgjør like mange timar som tidlegare.

Asheim nektar i svaret til Kulset for at regjeringa vil ha songen ut av skulen. Han seier at ikkje alt kan nemnast ved namn i ein ny, overordna og nedkorta læreplan, der til dømes heller ikkje matematikk er nemnd.

Han er einig i at song kan vere eit godt pedagogisk verkemiddel, men seier at regjeringa ikkje vil påleggje lærarane å synge så og så mykje i dei ulike timane, og at lærarane skal ha fridom til å velje sine pedagogiske metodar.

Korforbundet syng ut

Norges Korforbund har saman med Musikk i skolen og Krafttak for sang sett i gong ein kampanje for meir song i skulen.

Kampanjen er ein protest mot at ordet «song» ikkje er med i den nye overordna læreplanen. Den går ut på at kor og andre over heile landet skal spele inn videonuttar som etter kvart vil bli publisert på Facebook, Twitter, Instagram og YouTube. Mellom dei som støttar kampanjen, er Norsk musikkråd, Musikkens studieforbund, Norsk kulturskoleråd, Norsk viseforum og Norsk Jazzforum.

Senterpartiets Liv Signe Navarsete, konstituert kunnskapsminister Henrik Asheim frå Høgre, og fleire kunstnarar og artistar har levert bidrag som kan sjåast og høyrast på Korforbundets heimesider.

Språksamling

gir barna flere ord

Tema for språksamlingen er «god venn». En som man kan leke sammen med. Barnehagelærer Stine Johansen tar hele ansiktet i bruk i språklæringens tjeneste.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no



Barnehagelærer Stine Johansen leder språksamlingen med mye engasjement og god innsikt i hvordan barn lærer å utvide ordforrådet sitt. Hva kan du gjøre sammen med en god venn, var tema for samlingen.

En flokk barn sitter på gulvet i Vardeåsen barnehage. De trener på ord. En av metodene som må til for å lykkes, er at de voksne snakker langsomt og at de har god tid til å lytte.

Språksamlinger er noe barn og ansatte i Vardeåsen barnehage i Skedsmo kommune i Akershus ofte har. Denne dagen i begynnelsen av september har de invitert kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen til å være med.

Da Isaksen sendte ny rammeplan på høring, sa han at det å styrke språkarbeidet i barnehagene er hans fanesak. En veiledende norm for norsk kunnskaper før skolestart sa imidlertid stortingsflertallet nei til. Det skjedde rett før sommeren.

Ny rammeplan er nå vedtatt, uten språknorm, men kravene til barnehagenes språkarbeid er skjerpet. Derfor er Isaksen interessert i hvordan de ansatte og barna i Vardeåsen barnehage trener på språk. Han setter seg blant barna på gulvet. Etter å ha lyttet spør han barna hva som ville skjedd i barnehagen hvis det ikke var voksne der.

- Da ville det ikke vært noen her til å skjære opp frukt, sier ett av barna.
- Hvem skal låse opp døren da? spør en annen.
- Vi kunne dratt ut lekene uten å rydde, foreslår en tredje.
- Da kan vi si at det er bra å ha noen voksne her, kommenterer Isaksen.

Barna blir etter hvert modigere i å snakke med kunnskapsministeren, som forteller at han har sin siste dag på jobb for pappapermisjon.

Bruker ulike metoder

Styrer Trine Hasmo forteller at barnehagene i Skedsmo kommune har lang tradisjon for å legge til rette for et godt språkmiljø.

– Vi har laget en milepælsplan som synliggjør arbeidsmåter som fremmer utvikling på det språknivået barnet befinner seg på. Til sammen gir verktøyene oss gode metoder og struktur for å jobbe godt med språk, sier hun.

– *Hva er viktig for at alle barn uansett språkbakgrunn skal ha en god språkutvikling?*

– At de voksne snakker langsomt. Da signaliserer vi til barna at vi har tid til å lytte, sier Hasmo.

– Dessuten fortsetter vi å snakke med barna selv om vi ikke får respons eller et svar med en gang. For at flest mulig skal få ordet, lærer vi barna å vente på tur, sier hun.

Et viktig mål med språksamlingene er å bidra til å utvide barnas ordforråd. Det krever systematisk og langvarig jobbing.

– Barna liker gjentakelser og repetisjoner, forklarer Hasmo.

– Og vi skal ikke forenkle språket. For vi vil at femåringene skal kunne fortelle en sammenhengende historie. Da må de lære seg flere ord enn dem vi bruker i barnehagen til daglig, som tørketrommel. Eller politiker, sier Hasmo og ser på Isaksen, som nikker.

Isaksen laget slim

Selv om de ansatte i Vardeåsen barnehage jobber mye med språkutvikling, har de ikke glemt leken. Barna kommuniserer også når de leker



Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen lærte barna å rekke tunge. Barna hadde det så gøy at styrer Trine Hasmo ga statsråden jobbtilbud.



Amanda og Anton viser Torbjørn Røe Isaksen hva han kan gjøre med en klump med slim mens de tester ut forskjellen på innestemme og utestemme.

eller driver med ulike aktiviteter sammen.

– Vi bruker praktiske øvelser, som for eksempel denne: Tegn et bilde, fortell hva du har tegnet, skriv hva du har tegnet, skriv navnet ditt, les hva du har skrevet.

– Dessuten følger vi rådene til professor Jørgen Frost på Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo. De handler om å jobbe med språkforståelse, ordproduksjon og grammatikk.

Hasmo tar med seg Isaksen til en av de andre avdelingene. Her får han bli med på å lage slim. Calle, Heuyan, Anna, Valter, Daniel og Hannah har laget slim av potetmel og balsam sammen med barnehagelærer Nina Lysell. Nå viser de Isaksen hvordan man former den.

– Veldig godt å ta på, sier statsråden.

Han lager en kule og en banan til latter og glede fra barna.

Så flytter Isaksen seg til neste gruppe. De har laget slim av lim, barberskum, linse vann og Jif. Etter at Isaksen har laget en pannekake som han holder opp foran ansiktet, samtaler de om hva man kan gjøre sammen med en venn. Rundt bordet blir det etter hvert så høy stemning at noen brøler.

Jobber med samspillet mellom voksne og barn

Hasmo fortsetter å fortelle om de ulike metodene barnehagen benytter seg av.

– For å få til en god relasjon mellom voksne og barn i barnehagen har vi innarbeidet åtte temaer for et godt samspill. Disse er med på å utvide og utdype språktreningen, sier Hasmo.

De støtter seg på ICDP, «International Child Development Programme», et program som ble utviklet av de nå pensjonerte psykologiprofessorene Henning Rye og Karsten Huneide fra Universitetet i Oslo.

– Skedsmo kommune gjennomfører også en språkindervensjon som et supplement til det allmennpedagogiske arbeidet med språk i barnehagen. Målgruppen er barn som trenger systematisk språkstimulering, men som ikke har behov for spesialpedagogisk hjelp. Det kan både dreie seg om norskspråklige og flerspråklige barn.

– Målet med intervensjonen er å styrke ord- og begrepsforrådet til barna. Barnehagen står fritt til å velge arbeidsmåter tilpasset barnas nivå, sier Hasmo.

Det er norskferdighetene som kartlegges. Språkkartleggingsverktøyet TRAS brukes til å identifisere nivået barnet befinner seg på i språkutviklingen.

Men antallet flerspråklige barn øker.

– Vi har nå 77 barn her. I år var det 19 som ikke kunne norsk da de begynte hos oss. Skal vi klare å styrke språkopplæringen og prioritere tidlig innsats, trengs det flere barnehagelærere, sier hun.



Noah Gylver og Sebne Petros lokket med både kaker og musikk. Begge går på 10. trinn ved St. Sunniva skole i Oslo.

Operasjon Dagsverk for Nigeria

Kaker og musikk

Tidlig om morgenen 2. november kunne man i Oslo sentrum snuble over ungdom som solgte kaker, kaffe og opptredte med et instrument.

TEKST OG FOTO Endre Törnngren Nygaard,
2. trinnselev ved Edvard Munch videregående skole i Oslo
og på jobb for Utdanning til inntekt for OD.

Ved Oslo City sto Noah Gylver og Sebne Petros fra St. Sunniva skole i Oslo. De to tiendeklassingene solgte både kaker og kaffe, og dessuten hadde de med seg hvert sitt instrument, en gitar og en ukulele.

– Hva mener dere om Operasjon Dagsverk?

– Vi synes det er veldig bra. Det er en flott mulighet til å hjelpe, sier Noah.

De fortalte om stort sett gode reaksjoner. Blant annet donerte en eldre dame 100 kroner for en bolle som egentlig kostet 10 kroner.

– Hvorfor har dere med instrumenter?

– Vi ønsket å skille oss ut blant kakeselgerne, sier Sebne.

– Var det vanskelig å finne jobb andre steder?

– Ja, sier Sebne, og fortsetter: – Jeg gikk fra sted til sted på Karl Johan for å få jobb i en av butikene der. Noah svarer at han ikke prøvde å få jobb noe annet sted.

Alt de tjener på kakesalg og gitarspill, går til oljekrisen i Nigeria.

– Alt vannet de drikker der er skittent, så vi samler inn penger for å ordne opp i dette, sier Sebne.

– Synes dere det burde være flere OD-dager?

– Ja, garantert, svarer Noah.

Omtrent ti meter unna St. Sunniva-gjengen traff Utdanning Laura Walderhaug og Kaia Andersen fra 8. trinn ved Karlsrud skole. De solgte boller og annet godt ved en av t-baneutgangene på Jernbanetorget.

– Hva mener dere om Operasjon Dagsverk?

– Vi synes det er et veldig bra formål, sier Kaia Andersen.

Hun forteller at det har vært blandede mottagelse fra forbigående: – Noen gir ekstra penger, noen er sinte. Det var til og med en som, da vi spurte om han ville kjøpe boller, sa: «Nei, for helvete! Jeg er lei av dere!»

– Synes dere det burde være flere OD-dager?

– Ja. Det er så mange som har det verre enn oss, sier Kaia, og Laura er enig.

Ved Barcode-området står tre tredjeklassinger fra Rosenvilde videregående skole i Bærum i Akershus. Sjokoladekakene de selger, har nesten tatt slutt. Magnus Barbo, Haldor Jon og Camilla



Hos Magnus Barbo, Camilla Finnbråten og Haldor Jon, tredjetrinnselever fra Rosenvilde videregående skole, var sjokoladekakene nesten slutt.

Finnbråten forteller om hvordan OD-dagen har vært så langt.

– Bra. Man finner ikke alltid jobb, og det kan jo føre til trusler fra skolen om fravær, sier Haldor.

Han mener at formålet er fantastisk, men at opplegget er litt rotete og uten nok informasjon.

Magnus sier at han synes det er spennende, og at det går til en god sak.

– Det er litt kjedelig, men jeg synes ikke synd på meg selv, forklarer Haldor.

De har passert minimumsgrensa på 400 kroner per person for videregående skoler.

– Vi har tjent rundt 1500–1600 kroner. De fleste er vennlige, noen gir litt stygge blikk.

– De som organiserer OD, får det til å høres enklere ut enn det er. Noen synes det er vanskelig å skaffe jobb, sier Magnus.

– Burde det være flere OD-dager?

– I hvert fall én i halvåret hadde vært greit, sier Haldor.

● Operasjon Dagsverk 2017

I år går inntektene fra elevenes årlige solidaritetsaksjon til Natur og Ungdom og Naturvernforbundets prosjekt «Fra utvinning til utdanning» i Nigeria.

I Nigerdeltaet har forurensning fra internasjonale oljeselskap ødelagt livsgrunnlaget til innbyggerne.

OD-pengene går til utdanning for ungdom både i og utenfor skolen.



Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.



Hit eit steg og dit eit steg

Syskenparet Anton og Helga Hougen er på veg til skulen ein morgon midt på 1890-talet. Bygningen dei står framfor, heiter Schafteløkken og står framleis like ved Frognerparken i Oslo. Nokre få år tidlegare hadde bygningen husa ein skule for døve barn, men i 1891 vart han omgjort til bustadhus, ifølgje Wikipedia.

Kva for skule Anton og Helga var på veg til, går ikkje fram av bildeteksten. Men skulen må uansett ha gjeve noko meirsmak, for i folketeljinga i 1910 står Anton oppført som realfagstudent og Helga som privatlærer.

FOTO UKJENT PERSON/OSLO MUSEUM **TEKST** HARALD F. WOLLEBÆK



Internasjonalt

Lycée International de Saint-Germain-en Laye er en fransk offentlig skole som tilbyr tospråklig fagopplæring fra førskole til videregående. Den norske seksjonen med omtrent 50 elever er en av de minste av i alt 14 seksjoner. Fra 2016 har skolen fått en fast post på statsbudsjettet. Foreldreforeningen Norlangue er formelt arbeidsgiver. Foreldrene betaler en symbolsk sum for elevplassen.

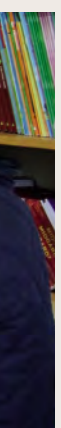




Et lite stykke Norge i Frankrike

En snau halvtime med tog fra Paris ligger en av Frankrikes største skoler med cirka 3000 elever. Alle elevene er flerspråklige. Ved den norske seksjonen underviser fem norske lærere i norsk og historie/samfunnsfag.

TEKST OG FOTO Inger Stenvoll | is@utdanningsnytt.no



Hardtarbeidende

Elevene må jobbe hardt for å henge med. Enkelte dager er ungdomskoleelevene på skolen fra klokken 9 til 17 og videregåendeelevene noen dager til klokken 18. Onsdag er det halv dag for elevene i grunnskolen.

30 timer i uken, alt etter trinn, følger elevene fransk skole. I tillegg kommer seks til åtte timer i den norske seksjonen. Derimot har de to uker høst-, jule- og vårferie, samt to måneder sommerferie.

Her ser vi 10. klasseelevene Sondre, Harald, Theo og Nikolai.

Små forhold

Femteklassingen Vetle skal ha norsk med lærer og seksjonsleder Else Myrvang. I dag er blant annet kj-lyden tema. På dette trinnet er de to elever. Vetle har tre år bak seg ved skolen. Han begynte i en mottaksklasse for å lære fransk. Etter ett år flyttet han over i en vanlig klasse.

Elevene ved den norske seksjonen følger norsk læreplan i norsk og historie/samfunnsfag. Det undervises også i KRLE i den norske seksjonen, i motsetning til i fransk skole, hvor religion er en privatsak. Religiøse plagg og symboler er forbudt.



Adgangskontroll

Etter terrorangrepene i Frankrike må alle legitimere seg for å slippe inn på skoleområdet. Det er også satt opp barrierer foran skolen. Her blir Ameli, Viggo og Emma sjekket av lærer Ida Storsve.



Øvelser

I løpet av året arrangeres ulike sikkerhetsøvelser i tilfelle brann, gassutslipp eller hvis uvedkommende med onde hensikter skulle komme inn på området. Det henger instruksjoner på alle dørene om rømningsveier og hva man skal gjøre ved ulike scenarier.



Full fart

Skolegården er ikke stor, og med så mange elever kan ikke alle ha friminutt samtidig. Frida, Helena og Qosay benytter fristunden til aktivitet. Blikgjerdene i bakgrunnen er midlertidige, fordi skoleområdet er under utbygging for 73 millioner euro, i regi av fylket Les Yvelines. Derfor er området endel trangere nå enn til vanlig. Lærer Marie Nilsson (bak) er nyutdannet lærer fra Norge.



Ja, oui, yes!

Elevene er på ulike nivåer i norsk. Det kan være opptil 36 elever i fellesklassene, mens de norske klassene er små. I norsktimene snakker elevene norsk, i vennskapelige relasjoner velger de språk selv. Når elevene er sammen med venner fra ulike seksjoner, som i skolegården, snakkes hovedsakelig fransk og engelsk.

Alle skolens elever får undervisning på minst to språk. Undervisning og aktiviteter i seksjonen skjer på norsk, men noen av elevene trenger av og til hjelp til å finne riktige norske ord og begrep. Her i 4. klasse går fra venstre Helena, Pénélope, Qosay, Arielle og Frida.



Flaggrikt fellesskap

Kantina bærer preg av at det er mange nasjonaliteter på skolen.

Bon appétit

Med 3000 elever er det et kunststykke å servere mat til alle. Kantinebygget er stort, med en avdeling for barneskolen og en for ungdomstrinnet, mens videregående-elevene spiser i samme rom som lærerne. Elevene har faste tider og sitteplasser å forholde seg til. Fra venstre Viggo og Emma og lærer Ida Storsve.



Har ikke bodd i Norge

Emma, Emma, Benoit og Theo går på videregående trinn 3. Flere av dem har gått hele skoleløpet ved Lycée International og kjenner hverandre godt. Ingen av dem har bodd i Norge, men alle har en norsk forelder.

Elever som fullfører videregående ved Lycée International, går ut med fransk baccalauréat med internasjonal fordypning (OIB). OIB-eksamenene, norsk og historie/geografi, vurderes på morsmålsnivå av en norsk sensor. Resultatene fra OIB-eksamen har mye å si for gjennomsnittskarakteren på det samlede bac-resultatet, og gir høy uttelling for seksjonsspråket, som for disse elevene er norsk. Andelen som består eksamen, er normalt 100 prosent.



Hurra!

De norske avgangselevne ved Lycée International er også russ, men de presiserer at de feirer mye roligere enn det som er vanlig i Norge. I det internasjonale miljøet på skolen har begrepet russ skapt litt forvirring, noen har trodd at de er russiske. Russekortene på veggen er fra tidligere elever ved skolen.



Fra rapporten:

«Dersom vi hadde ant hvor mye ressurser det har kostet, hadde vi ikke startet på det.»

«Regimet som er lagt opp av Fylkesmannen, er veldig krevende. Det er ikke noe man gjør kjapt. Det krever mye fagkunnskap om både økonomi, regnskap, jus og barnehagesektoren. En ressurskrevende øvelse å gjennomføre.»

Lillehammer kommune

«Ønsker et tydeligere regelverk og klarere retningslinjer for hva som er rimelig med hensyn til kostnader, mv.»

Skedsmo kommune

Økonomisk tilsyn i private barnehager

Kommunene vinner sjel

Kommuneansatte mener regelverket for økonomisk tilsyn i private barnehager er svært vanskelig. En undersøkelse viser også at kommunene svært sjelden vinner fram når de krever tilbakebetaling av offentlige tilskudd fra barnehager.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

3. november la konsulentfirmaet Agenda Kaugang frem en rapport om kommuners erfaring med å praktisere regelverket ved økonomisk tilsyn i private barnehager. Gjennomgangstenen er at regelverket er komplisert, uoversiktlig og uklart. Kommuner som gjennomfører tilsyn på økonomisk grunnlag, melder at det krever mye ressurser og kompetanse, går det frem av rapporten som er laget på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

Kontrollere smartere

Konstituert kunnskapsminister Henrik Asheim (H) vil gjennomgå regelverket for private barnehager.

– Stadig flere barnehager blir en del av større konsern. Det gjør det mer krevende for kommunene å følge pengestrømmene. Det er viktig at lovverket utvikler seg i takt med sektoren, men det er for tidlig å si hvilke endringer vi vil foreslå, sier Asheim til Utdanning.

Asheim peker på at de private barnehagene har vært helt avgjørende for å nå målet om full barnehagedekning og at de sikrer valgfrihet for foreldrene.

– For å sikre at en får en sunn privat barnehage-sektor også i fremtiden, må den reguleres og kontrolleres smartere enn i dag, sier han.

– Kommunene melder at tilsyn på økonomisk grunnlag er veldig ressurskrevende fordi de ikke har spisskompetanse på feltet. Hvordan kan kommunene bistås slik at de lettere kan føre økonomisk tilsyn?

– I departementet skal vi se på mulige endringer som kan forenkle tilsynet uten at det går utover kvaliteten. Samtidig vil jeg understreke at det er i kommunenes egeninteresse at de bruker tid og ressurser for å sikre at tilsynet blir godt gjort. Tilskudd til private barnehager er en stor utgiftspost i mange kommuner. Da er det viktig at kommunen sjekker om tilskuddet brukes til det beste for barna der.

– Er det riktig at fylkesmannen skal være klageinstans i slike saker?

– Ja, dersom de private vil klage på et pålegg som kommunen har gitt, klager de til fylkesmannen. Det følger av loven, sier Asheim.

«Kontroll av utgifter til annet enn barnehage og overpris på kjøp fra eier er noe som barnehagens revisor er bedre egnet til å undersøke.»

Eidsvoll kommune

«Det er ikke klart regelverk og det må utmeisles noe praksis på hvordan regelverket skal benyttes. Dersom vi får avslag i alle sakene, har kommunen ikke noe verktøy til å følge opp regelverket.»

Oslo kommune

«Det er mye frustrasjon i og med at regelverket er så ullent ...»

«Kommunene er satt til kontrolloppgaver som nesten er umulig å etterleve ...»

«Kommunene får lite hjelp til å gjøre dette riktig ...»

«... vi har rett og slett ikke ressurser til å ta den kampen»

Kristiansand kommune

den fram

● 99 av 100 private barnehager slipper tilsyn

– Konsulentselskapet Agenda Kaupang har levert en rapport om kommuners erfaring med å praktisere regelverket ved økonomisk tilsyn i private barnehager. Rapporten er blant annet basert på spørreundersøkelser sendt ut til de 278 kommunene som har private barnehager.

– Agenda Kaupang har i tillegg gjennomført dybdeintervjuer av åtte store kommuner som har forsøkt å gjennomføre tilsyn med sine barnehager. Kommunene har til sammen 615 private barnehager, som i 2016 mottok rundt 3,6 milliarder kroner i offentlige tilskudd. Selv i disse kommunene er det kun gjennomført tilsyn ved fire prosent av barnehagene.

– Intervjuene viser at kommunene svært sjelden har vunnet frem med å kreve tilbakebetaling fra barnehager som etter kommunenes vurdering bryter loven. I nesten alle sakene som er klaget inn for Fylkesmannen, har barnehagene fått medhold, og kommunenes tilbakebetalingskrav er blitt opphevet.



Os kommune i Hordaland har brukt ett år på å finne ut om de skal sende ut endelig krav til én barnehageeier om tilbakebetaling av tilskudd. De har ennå ikke konkludert i saken.

FOTO GOOGLE

Ber om hjelp

KS får fra tid til annen henvendelser fra kommuner om økonomisk tilsyn med private barnehager.

– Utdanningsavdelingen gir da råd og innspill til tolkningen av regelverket, men kommunen som myndighet vurderer om de ønsker å gjennomføre tilsyn med enkeltbarnehager. Vi henviser også til erfaringer fra andre kommuner som har gjennomført tilsyn og videreformidler kontakt til disse om det ønskes, sier avdelingsdirektør i KS, Erling Barlindhaug, til Utdanning.

– KS ser at det er et ressurskrevende område og at de erfaringene som kommunene nå gjør, bør brukes for å gjøre regelverket enklere å håndheve. KS er glad for at kunnskapsminister Asheim har varslet at økonomisk tilsyn er et av områdene som skal gjennomgås framover, sier Barlindhaug.

Petit

Ole Foss



ILL FOTO PINGBAT/ISTOCKPHOTO

En scene full av stjerner

I år skulle 5. trinn sette opp juleforestillingen, med ingen andre enn bestefaren til Georg som instruktør. Legenden! Han hadde spilt i Riksteateret og var nå selve krumtappen i distriktsteateret.

Den hvite manken var fortsatt fyldig, og elevene tisket om at han lignet Bjørnstjerne Ibsen. Men i løpet av 20 minutter hadde han i sin lille notatbok samlet inn ønsker for juleteateret. Live hadde en kameldrakt hjemme, og hun og bestevenn Lotte ville være kamel. Mange ville være nisser, én ville være Darth Vader, men ble overtalt til å være Svartnissen, hvorpå også en grønnisse, en rosanisse og en oransjenisse ble unnfanget. Alle fra Fargerike, naboland til Frankrike. En ville være Jesus, men løsningen med babydukke ble valgt. Flere ble hyrder, og Maria og Josef og en gruppe romerske soldater kom til. Handlingen? Det skulle legenden, teatermannen, finne ut til neste tirsdag. Noen uttalte innsigelser kunne høres på lærerværelset, men den kunstneriske frihet seiret.

Tirsdag kom fortore enn svint. Høstens influensakule også. Sju av 20 vekk ...? Jaja, men starten var meget lovende. Bortsett fra at kameljentene ikke

var bestiser lenger, og rumpa på kamelen hadde heller ikke replikker. Dermed kameldød og gjenfødelse i en nissemor og en engel. Dans basert på høstens radiohit oppsto, ellers ville ikke tre av jentene være med. Uansett; en artig handling om en ørkenvandring, et plutselig stallbesøk pluss et nissejubileum. Svartnissen fikk likevel romskip, for en UFO dukket opp og overrasket de fargerike nissene, og jammen oppsto et kulturelt fellesskap. Snedig!

Desember kom som et brak. Øvingene ble intensivert fram mot premiereonsdagen. Nerver, håndballgips på armen, kvalme, sydenreise ... det var skjær i julesjøen. Men den lille gymsalen var full av tre generasjoner teaterinteresserte. Noen måtte stå, og småsøsken apet seg i ribbeveggen. 20 kroner billetten og foreldrebakte kaker!

Første akt i «Fargenissene og Stallen» gikk nokså bra, bortsett fra haking på lydavspilleren. Og snøen som plutselig falt i ørkenen. To verdener, fort å gå i surr. Men nissene var strålende i sin verden, der både snø og trær kom fallende. Replikkene kom tett som hagl, litt uhorlige noen av dem, men både Josef og Maria glitret i rollene. Og kramelen fra generalprøven var løst. Oransjenissens rap vakte muntherhet, og den var ikke av det musikaliske slaget. Den store sluttscenen på Julemoen flyplass – absolutt SMASHING! Fargerikt fellesskap er undervurdert. Bestefedre øg!



Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Fem dager skoleveke

No skal vi få to år lengre skoletid, og lengre skoleveke, fleire timar, heilt opp i full tid, 36 timar i dei siste 3 åra. ... I arbeidslivet har ein jo redusert timetalet frå 48 til 45 timar for veka, og no skal dei ned i 42,5 time. Det vert nok ofte slik at arbeidaren innrettar seg slik at han avviklar veketimetallet på 5 dagar. Men i skolen skal ein altså gå den andre vegen. Bortsett frå den tida skoleskysen tar, skal ein no ha 36 timar. For elevar som vil arbeide, vert det vel ein 45-48 timar for veka, pluss skoleskysstida! Er det rette vegen?

Kyrre Finn

Norsk Skoleblad
nr. 46/1967

For 25 år siden

Glad

Lederen i Norsk Lærerglag, Per Wøien, frykter ikke konkurranse fra en ny og større lærerorganisasjon. – Dette var både et riktig og et gledelig vedtak og helt i tråd med det jeg håpet. Denne samlingen vil bety et ryddigere samarbeid mellom lærerorganisasjonene som jeg ser fram til. Målet må være en felles organisasjon for alle lærere. Kanskje klarer vi det innen århundreskiftet, sier Wøien, som ikke er i tvil om at fusjonsvedtaket er et viktig skritt på veien.

(fra da Norsk Undervisningsforbund, Norsk Faglærerglag, Norges Handelslærerglag og Norsk Spesiallærerglag vedtok å fusjonere til Lærerforbundet).
Skoleforum nr. 18/1992

– Trenger ikke drite ut andre, nok å ta av i meg selv

Audun Gikling er lærer og komiker, og noen ganger begge deler samtidig.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

På dagtid er Audun Gikling lærer på Tredal skole i Sunndal. På kveldstid er han standup-komiker. Det hender at han underholder elevene i klasserommet, men stort sett sparer han vitsene til en annen standup-scene.

– Helt fra jeg var liten har jeg vært fascinert av scenekunst. Og da standup kom til Norge, fikk jeg veldig lyst til å prøve det, sier Audun.

Som ung var han med på lokalrevyer, ofte som pauseunderholdning.

– Jeg fikk i oppgave å underholde publikum mellom numrene. Det var da jeg oppdaget hvor morsomt det er å få folk til å le, sier Audun.

I 2001 begynte han på lærerutdanningen, men han la ikke fra seg drømmen. Han begynte å skrive på et manus, det ble etter hvert langt og etter et års arbeid, minst, hadde han nok materiale til en helaften.

– Jeg brukte lang tid på å forberede meg, men til slutt turde jeg å presentere det jeg hadde, sier han. Han satte opp et en-mannshow i Sunndal kulturhus og fikk gode tilbakemeldinger.

– Det var standup, litt revy og monologer, og heldigvis gikk det bra. I dag er jeg veldig glad for at jeg gjennomførte det, sier han.

– Lev ut drømmen

Audun Gikling underviser mest på mellomtrinnet, og han bruker hobbyen sin mye i undervisningen.

– *Ler elevene av deg når du forsøker å være morsom?*

– Ikke alltid, sier komikeren, og ler.

Og sånn er det på kveldstid også.

– Jeg har gått på trynet på standup-scenen også. Innimellom gjør man det, men da er det bare å komme seg opp på scenen igjen, sier han.

Det med å følge drømmen, prater han med elevene sine om.

– Jeg bruker mine erfaringer i skolen og klassen. Vi prater en del om at man ikke må gi seg, selv om man møter motgang. Jeg tenker at dette handler om å gi dem mot til å leve, til å leve ut drømmene sine, sier Audun.

Audun har laget flere musikkvideoer, og en av dem ble veldig godt mottatt. Det var den gangen han laget tekst og melodi til boligvisningen. Da den ble lagt ut på Youtube, fikk han oppmerksomhet i blant annet TV2.

– *Blir det travelt med jobb og standup?*

– Jo, det blir det. Og i det siste har jeg måttet si nei til en del tilbud. Jeg er småbarnspappa, og det tar jo litt tid det også, sier Audun.



FOTO AURA AVIS

Forsiktig med sarkasme

– Vi tøyser mye i klassen, og det er mye latter, sier Audun.

Men det er en humorform han er varsom med:

– Man skal være forsiktig med ironi og sarkasme. Ondskapsfull humor og kommentarer er ikke bra, og dersom man skal bruke ironi, må man være sikker på at motakeren er med på spøken, sier Audun. Han mener humor er et godt hjelpemiddel for en lærer.

– Det er viktig at elevene trives i lag, og at de er trygge på hverandre. Når de er det kommer selvironien fram. Jeg bruker det masse; jeg trenger ikke drite ut andre når det er mer enn nok å ta av i meg selv.

● Audun Gikling (37)

Hvem

Allmennlærer på Tredal skole i Sunndal i Møre og Romsdal.

Hva

Standup

Dette trenger du:

Selvironi og vilje til å følge drømmene dine

<http://maujans.com/videos/tags/audun-gikling>
https://www.youtube.com/watch?v=KVIV5Q0r_Xk

Bøker

Aktuell bok OMTALT AV Ståle Johnsen

Til barnas beste



Den brysomme profesjonaliteten – om skjønnsetøvelse og styring

Av Jens Garbo og Vidar Raugland
Universitetsforlaget
2017
120 sider

Lærerprofesjonen må ha standarder for hvordan de arbeider med å kvalitetssikre sin egen skjønnsetøvelse, ifølge forfatterne av «Den brysomme profesjonaliteten».

Jens Garbo, politisk rådgiver i Utdanningsforbundet, og advokat Vidar Raugland har skrevet bok om skjønnsetøvelse i barnehage og skole. I forordet skriver de at den viktigste begrunnelsen for å utgi boka, er ønsket om å bidra til at lærere i barnehager og skoler kan lykkes i arbeidet sitt, til barnas og elevenes beste.

Under lanseringen av boka, i Utdanningsforbundets lokaler i oktober, fortalte Jens Garbo at boka tittel, «Den brysomme profesjonaliteten», ikke er tilfeldig valgt. – Det både er brysomt å være profesjonsutøver, og det skal være brysomt å være det. Lærerprofesjonen er ikke en enkel rolle, det følger et tungt ansvar ved å bære ansvaret, sa Garbo.

Vidar Raugland fortalte om forfatterne felles frustrasjon over den tiltakende rettsliggjøringen og instrumentaliseringen som skjer innenfor profesjonsyrkene, også innenfor skole og utdanning. De hadde pratet mye om dette, og reiste rundt med en foredragsserie, som det nå altså har blitt bok av.

Juristen Raugland sa også at det må regnes som en fallitterklæring å overlate skole og barnehager til jurister: – Er det de som til syvende og sist skal bestemme? Det er helt feil. Det skaper dårlige skoler, der blir det ofte konflikt. Man blir mer fokusert på å avdekke avvik enn å drive en god pedagogisk virksomhet, og da kan det gå feil.

I kapittel 4, «Det profesjonelle fellesskaps rolle», beskriver forfatterne hvordan kollokvering, det vil si faglige samtaler og drøftinger blant profesjonsutøverne, kan bidra positivt til kvalitetssikring av profesjonsskjønnet.



Da to Sandefjord-lærere i desember 2013 nektet å bruke avkryssingsskjemaer i halvårsvurderingene av elevene, ble de truet med avskjedigelse av kommunen. Sandefjord-saken er blant temaene som tas opp i den nye boka «Den brysomme profesjonaliteten».

ARKIVFOTO KARI OLIV VEDVIK.

I kapitlet «Arbeidsgivers styringsrett i møte med profesjonsskjønnet» rediger forfatterne for hvorfor arbeidsgivers styringsrett må stå tilbake for det gode profesjonsskjønnet der disse konkurrerer. Da tar de fram «Sandefjord-saken» fra desember 2013, da to lærere ble truet med avskjedigelse fordi de nektet å krysse av på vurderingsskjemaer som politikerne i Sandefjord hadde innført. Lærerne det gjaldt, mente at systemet ikke var til elevenes beste og at det ikke fremmet læring.

Etter motstand fra blant annet Utdanningsforbundet gav arbeidsgiver etter og trakk tilbake trusselen. Dette omtales i boka som litt «uheldig», med tanke på at man gikk glipp av en interessant juridisk grenseoppgang.

I etterkant av Sandefjord-saken uttalte assisterende rådmann i Sandefjord til Utdanning: «Det var viktig for oss å innhente gode faglige og juridiske råd, slik at vi handlet i tråd med loven.» Dette svaret kan også ses på som en bekreftelse på bekymringen forfatterne gir uttrykk for i forordet til boka, det de kaller en «justifisering» av utdanning – at regelfølgning blir et mål i seg selv.

Boka er beskjedent i størrelse (120 sider), men har stor faglig tyngde. Begge forfatterne er mye brukte foredragsholdere, det kan man merke på språket, som holdes i en lett og ledig tone, uten at det går ut over seriositeten eller presisjonsnivået. Boka er myntet på lærere, ledere og tillitsvalgte i barnehage og skole, og vil ganske sikkert bli brukt i lærerutdanningene.

1800-tallet: Flukt fra hungersnød i nord

Ellen Hofsø har skrevet ungdomsbok om den finske innvandringa til Norge på 1800-tallet.

Med Nordkalotten menes de nordligste delene av Norge, Sverige, Finland og nordvestre del av Russland. Her har folk livnært seg av fiske og jordbruk i kystområdene, mens i innlandet har reindrift og jordbruk vært det viktigste livsgrunnlaget. Uår som følge av feilslåtte avlinger kunne i verste fall føre til hungersnød, og opp gjennom tidene har mange fra Nord-Finland og Nord-Sverige søkt til kystområdene i Nord-Norge. Der var mulighetene større for et bedre utkomme og et bedre liv, nett-opp fordi man hadde flere bein å stå på næringsmessig.

Særlig på 1860-tallet var innvandringa østfra stor, ikke minst av barn og unge som gikk, bokstavelig talt, mot en uvisss skjebne i nordnorske bygdesamfunn. Forfatteren Ellen Hofsø går i romanen «Elvesang» inn i denne problematikken.

Sentralt står barns opplevelse av oppbrudd og adskillelse og det å komme til et annet land med fremmed språk og kultur. Vi er i Tornedalen i Sverige, i ei lita kvensk, finskkulturell bygd. Året er 1868, og det har vært hungersnød i flere år. Her møter vi Kaarina på 15 år og lillebroren Daniel idet mora deres i desperasjon avtaler med ei gruppe samer at de skal ta barna med til Norge og finne fosterforeldre til dem. Kaarina og Daniel skilles, og for Kaarina begynner ikke bare en kamp for å finne broren, men også en tidvis smertefull tilpasning til de nye forholdene hun møter i Lavangen, ei fjordbygd i Sør-Troms.

Med et slikt utgangspunkt er faren være stor for at historien om Kaarina vil bli både sentimental og overfladisk. Imidlertid gir ikke Hofsø oss ei tåredryppende fortelling, snarere formidler hun et dypere perspektiv på utfordringene Kaarina møter.

Ikke bare må Kaarina forholde seg til de personene hun møter på ferden til Norge og i bygda hun kommer til, hun stilles også overfor nye språk, samisk og norsk, noe som gjør at hennes finskekulturelle identitet må tre tilbake. Heldigvis får Kaarina ei venninne som har samme bakgrunn som henne selv, og da kommer alt tilbake: For språk er ikke bare ord, det er hjerte og kropp og følelser, det er alt som er sagt og sett og opplevd. Når hun er alene med Magdalena, snakker de finsk. Å snakke foreldrenes språk gjør henne til Kaarina igjen. Hele Kaarina. En Kaarina som fantes før hun kom til Ruija (Norge, anm. anmerkn.) og ble kventaus.

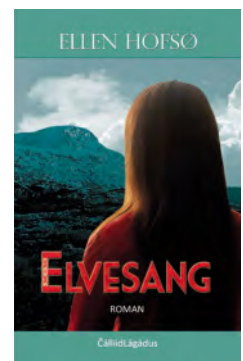
Med «Elvesang» løfter Ellen Hofsø frem et stykke nordkalott-historie som trolig er lite kjent for mange, samtidig som hun får frem paralleller til dagens flyktningsituasjon. Gjennom formidlinga av Karinas tanker og følelser kan vi forstå utfordringene

de mange unge, enslige flyktningene som kommer til Norge i dag, stilles overfor.

Hofsø formidler kunnskap og forståelse om flere forhold, på flere plan, og ved at det er Kaarina som står i sentrum, får vi også innsikt i en ung pikes refleksjoner og følelser. Det gjør «Elvesang» til en bok som ikke bare handler om Nordkalotten på 1860-tallet, men sier også noe om det å være ung generelt. Ungdom i dag vil derfor ikke gjenkjennende når Kaarina sliter med uforstandige voksne eller opplever livsbejaende forelskelse.

«Elvesang» åpner dramatisk, med oppbrudd og fortvilelse, mens avslutninga er mer dempet. Ikke slik å forstå at alt ordner seg for Kaarina, men hun har kommet seg igjennom de verste strykene i elva, og framtida virker åpen, om ikke uproblematisk. Det gjør at man kanskje kan vente seg en ny bok om Kaarina fra Ellen Hofsø?

Forlaget benevner «Elvesang» som en ungdomsroman, og den burde være velegnet til bruk i skolen når det flerkulturelle samfunnet står på timeplanen. For Kaarinas vandring fra sult og nød har sine paralleller i dag, med unge, enslige i sør og øst på vandring mot Vest-Europa i håp om en bedre tilværelse. Sett mot en slik bakgrunn forteller «Elvesang» også deres historie.



Elvesang

Av Ellen Hofsø
ČálliidLágádus
(ForfatterensForlag)
2017
271 sider



Monument i Vadso i Finnmark, reist i erkjennelse av betydningen finsk innvandring har hatt for Finnmarks utvikling.

FOTO BÅRD LØKEN / NN / SAMFOTO

Å gi klasser ansvaret for skolegudstjenestene øker problemet



● **Christian Lomsdalen**
lektor, humanist og far
@lektorlomsdalen

FOTO PRIVAT

Mange steder får klasser eller klassetrinn ansvaret for «underholdningen» i kirken når det er gudstjenester i skoletiden. Dette øker problemet med utenforskap.

Regelverket for skolen opp mot jul er ganske klart. Skolene må forholde seg til Utdanningsdirektoratets regelverk for gudstjenester i skoletiden og selvfølgelig opplæringsloven. Dette innebærer at det er lov å gjennomføre gudstjenester i skoletiden som en del av skolens tradisjons- og kulturformidling, såfremt skolen oppfyller en del krav som er satt i dette regelverket. Blant annet kan det ikke være skolens semesteravslutning, det må informeres på en god måte om både opplegget i kirken og hva «de andre» elevene skal gjøre i mellomtiden, og det må være tatt opp med foreldrene som helhet, for eksempel gjennom foreldrerådets arbeids-

utvalg (FAU). Problemet er veldig ofte hvordan dette gjennomføres i praksis.

På mange steder rundt i Norge er det slik at ett eller flere klassetrinn får et særlig ansvar for gudstjenestene som gjennomføres i skoletiden. Altså at de i større grad enn de andre elevene skal stå for tekstlesing, synging og/eller dramatisering i kirken. Dette innebærer mer øving i skoletiden. Alt ifra et par øvingstimer i uken til en tilstand hvor nær all skoletid i et par uker før jul bare dreier seg om det som skal skje i kirken før jul. Dette er svært problematisk.

Etter opplæringslovens paragraf 2-3a har elever og foreldre rett til å «få fritak fra dei delar av undervisninga ved den enkelte skolen som dei ut i frå eigen religion eller eige livssyn opplever som utøving av ein annan religion eller tilslutning til eit anna livssyn». Dette inkluderer også øvingen til skolegudstjenesten, ikke bare skolegudstjenesten. Skolen skal etter kapittel 9 i opplæringsloven også sørge for et godt psykososialt miljø, og det er krav i regelverket fra Utdanningsdirektoratet at alternativet må være godt, ikke-diskriminerende og likeverdig.

Det er vanskelig for skoler å gjennomføre slike øvingsperioder på en god måte. Ofte tas det ti minutter fra slutten eller begynnelsen av en time. For klassene med hovedansvar vil dette ofte få langt større omfang enn som så. Problemet blir hva vi da skal gjøre med de elevene som av forskjellige årsaker ikke ønsker eller kan være med på dette? Hvordan skal vi kunne gi et godt, likeverdig, og ikke-diskriminerende tilbud de første ti minuttene av en time? Eller de siste ti for den saks skyld, eleven kan jo ikke få fri ettersom skolen har ansvar for tilsyn av eleven. Eller hva med eleven i klassen som har ansvar for gudstjenestene, hvordan skal skolen kunne gi et tilbud til denne eleven når det dreier seg om mange av undervisningsøkene, gjerne over flere uker frem mot jul? Samtidig som de skal ivareta elevens psykososiale behov og deltagelse i læringsmiljøet i klassen?

Det å skulle bruke skoleelevene inn i gudstjenesten mer enn i rollen som menighet skaper dessverre ikke færre problemer og gjør heller ikke

gudstjenestene mindre problematiske i en fellesskole. At elevene bruker skoletid til å øve til dette, og at enkeltklasser får et særlig ansvar for underholdningen i kirken, øker derimot problemene. Det skaper også mer hodebry for skolene når de skal ivareta alle elevene på skolen, slik de plikter.

Gudstjenester før jul er en tradisjon for mange, meg selv inkludert. Vi kommer allikevel ikke bort ifra at dette i liten grad passer inn og i stor grad er problematisk i en fellesskole. Vi må kunne forvente at foreldrene selv tar med seg sine barn på fritiden, gjerne på julaften. Jeg har fra solide kilder at Den norske kirke har utvidet åpningstid i julen.



Skal ett eller flere klassetrinn stå for underholdning under julegudstjenestene, innebærer det mer øving i skoletiden, noe som er svært problematisk, skriver Christian Lomsdalen. Bildet er fra Byåsen kirke i Trondheim.

FOTO GORM KALLESTAD, NTB SCANPIX

«Det er vanskelig for skoler å gjennomføre slike øvingsperioder på en god måte.»

Vi må ikke glemme flyktningbarna



● **Maria Dizaei**
barnehagestyrer
i Oslo kommune
FOTO PRIVAT

Mange barnehagestyrere i Oslo møter dessverre mange flyktningbarn som burde ha begynt tidligere i barnehage, men som har vært i mottak opptil tre år før de starter i barnehagen.

Hvert år kommer det flere hundre barn til Norge. Disse er på flukt, for å søke beskyttelse og asyl. De får livet satt på vent. Til enhver tid bor det flere tusen barn i norske asylmottak. Mange av dem har bodd der i mer enn tre år. Er dette en mottakelse verdig nasjonen Norge?

Barnehagen er det første møtet med utdanningsløpet. Jeg mener det er svært bekymringsfullt at barn som kommer til Norge som nyfødte, venter i flere år før de får komme i kontakt med en «normal» hverdag.

Barnehagen skal være en forebyggende arena. Personlig synes jeg det er trist å være vitne til dette som barnehagestyrer, når jeg så gjerne skulle hatt disse barna inne i barnehagen og gitt dem det samme tilbudet som alle andre barn som er bosatt i Norge.

Barn av asylsøkere har ikke rett til barnehageplass før det både er fattet vedtak om oppholdstillatelse og foreldrene og barna er varig bosatt i en kommune, ifølge Utdanningsdirektoratets nettsider. Det er altså først etter at det er fattet vedtak om oppholdstillatelse og vedkommende er varig bosatt i en kommune, at asylsøkere regnes som bosatt i henhold til barnehageloven paragraf 12a. Det innebærer at selv om familien har fått oppholdstillatelse, vil ikke barna ha rett til barnehageplass, dersom de fortsatt oppholder seg på mottak og ikke har fått tilbud om varig bosetting.

Dagens regelverk, der retten til barnehageplass er knyttet til det å være bosatt i en kommune, er diskriminering av barn etter FNs barnekonvensjon. Den urimelige og usaklige utestengningen av en liten gruppe barn fra et tilbud som alle andre barn i Norge har en lovfestet rett til, har dessuten svært negative konsekvenser for de barna det gjelder. Dette merker vi som er barnehagestyrere, når vi møter disse barna som burde ha fått tilbud på et langt tidligere tidspunkt, som burde sluppet å oppleve den lange ventetiden.

Å være på flukt vil si det motsatte av trygghet. Det betyr at man har foreldre i krise, som også har mistet kontroll over sin egen og familiens fremtid. Det betyr at alt man hadde, er borte. I slike tilfeller kan barn med flyktningebakgrunn bli spesielt sårbare. Det er viktig at alle ansatte i barnehager vet hvordan de skal møte disse familiene. Dersom et barn har krigsbakgrunn, er det viktig at barnehagens ansatte er forberedt på at barnet kan være traumatisert og oppmerksom på symptomer. Denne kompetansen bør hver barnehage tilegne seg. Det er vesentlig at barnehageansatte vet hva det vil si å være flyktning. Det er en stor økning i antall barn av flyktninger i Oslo, og de har et særlig stort behov for barnehageplass. Mange av disse barna trenger ekstra hjelp og oppfølging.

Når dette er sagt, er det viktig at barnehagestyrerne får medvirke i utarbeidelsen av planer for hvordan vi møter flyktningfamilier med barn og hvordan vi ivaretar disse barna best mulig. Hvis barnehagene skal være en del av utdanningsløpet, er det ikke rettferdig verken for barnehagen eller barnet at barna får satt livet på vent i ulike mottak i påvente av bosetting til fast kommune. Dette er et alvorlig svik, og flere barnehagestyrere bør slå alarm ved å signalisere at dette er ikke greit. Barn, som er midlertidig bosatt i Norge, skal respekteres og tilbys et likeverdig tilbud i likhet med alle andre barn i Norge.

«Den urimelige og usaklige utestengningen (...) har dessuten svært negative konsekvenser for de barna det gjelder.»

Er Utdanningsforbundet en sterk fagforening?



● **Tor Kvinnsland**
arbeidsplassutvalgt
ved Gard skole
i Haugesund

FOTO PRIVAT

Kommunikasjonslinjene i organisasjonen må bli bedre for at Utdanningsforbundet skal møte kommende tøffe forhandlinger om lønn, arbeidstid og pensjon.

Med sine 175.000 medlemmer ruver Utdanningsforbundet i norsk fagforeningsterreng. Organisasjonsgraden er høy. Gjennom mange år har systematisk skolering av tillitsvalgte styrket lokallag og de enkelte klubbene rundt om i landet. For oss er kontakten med grunnplanet den viktigste forutsetningen i en sterk fagbevegelse. Utdanningsforbundet har derfor gode forutsetninger for å være en sterk fagforening. Imidlertid har vi en oppfatning av at fagforeningsgløden blant våre medlemmer er på vikende front. Vi opplever at det er utfordrende å få folk til å melde seg til klubbarbeid ved den enkelte arbeidsplass. Debattmøter i regi av organisasjonen vår engasjerer ikke. Lovlige politiske demonstrasjoner samler en forsvinnende liten del av medlemsmassen vår. Klubbmedlemmer forteller sine tillitsvalgte at det ikke nytter å engasjere seg, så derfor bryr de seg ikke.

Nylig deltok tillitsvalgte fra Utdanningsforbundet i Haugesund på seminar om fagforeningsbevissthet i Oslo. Samtidig ønsket vi å besøke Utdanningsforbundets hovedkontor i Hausmannsgate, men forespørselen ble avvist. For oss blir dette et bilde på enkeltmedlemmenes tidligere omtalte resignasjon. Organisasjonen fremstår stadig mer topptung, byråkratisk og uleselig for enkeltmedlemmet. Etter vårt syn har man snublet i flere kjernesporsmål hva angår lærernes anseelse og selvfølelse. Er dette en grunn til da å stille spørsmål ved om Utdanningsforbundet er en sterk organisasjon?

Fra 1. august 2015 ble krav til kompetanse for undervisning gitt tilbakevirkende kraft. Dette førte til at rundt 33.000 lærere (GSI-tall) utdannet før 1. januar 2014, ikke lenger var kvalifiserte for å undervise i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk og engelsk. På Utdanningsforbundets nettsider står følgende å lese: «Utdanningsforbundet er tilhenger av høye krav til lærernes kompetanse, men vi er motstander av at nye krav gis tilbakevirkende kraft»

Etter noen runder i Stortinget ble de nye kravene vedtatt. Organisasjonen vår led et sviende

nederlag. Med sin betydelige medlemsmasse maktet den ikke å ta kampen opp mot reformkåte politikere. Hvorfor massemobiliserte ikke forbundet sine medlemmer til en landsomfattende politisk streik? Vi mener at Utdanningsforbundet i denne saken fremstår som en sørgelig svak fagforening i denne saken. Etter vårt syn er organisasjonen vår så å si usynlig i media. Utdanningsforbundets medlemmer i Haugesund forventer at man nå umiddelbart tar kampen opp for å få omgjort beslutningen. Flere partier i Stortinget har nylig signalisert at de ønsker å debattere saken om igjen. Vi tar det for gitt at forbundet nå går bredt ut i media. Vår erfaring er at konstruktiv mediebruk påvirker politikere til å endre sine vedtak og standpunkt.

Ved forrige hovedtariffforhandling ble det internt bråk i Utdanningsforbundet. Ledelsen anbefalte forhandlingsresultatet uten å rådføre seg med medlemsmassen. Heldigvis snudde man, og enkeltmedlemmene fikk likevel rett til å uttale seg. For forhandlingene i 2018 har medlemmene nå fått si sin mening om hvilke prioriteringer de ønsker at UDF skal gjøre. Organisasjonen fortjener honnør for dette.

Utdanningsforbundets tillitsvalgte i Haugesund anbefaler at man snarest mulig bør sette ned et utvalg som bør jobbe for å bedre kommunikationslinjene i organisasjonen vår. Etter vårt syn er dette en forutsetning for å møte kommende tøffe forhandlinger om lønn, arbeidstid og pensjon. Samhold gir styrke. Ved å kommunisere spiller vi hverandre gode. Det fortjener både organisasjonen og det enkelte medlem.

«Organisasjonen fremstår stadig mer topptung, byråkratisk og uleselig for enkeltmedlemmet.»

Medlemsengasjement og kommunikasjon



● **Steffen Handal**
leder i
Utdanningsforbundet

FOTO MARIANNE RUUD

Takk til Tor Kvinnsland for kritisk debattinnlegg. Kvinnsland er opp-tatt av medlemsengasjementet og hevder at fagforeningsgløden er på vikende front blant medlemmene.

Slike tendenser er alvorlige. Hele vår virksomhet hviler på den forutsetning at medlemmene har tro på å organisere seg og at vi gjennom vårt kollektive engasjement skaffer oss innflytelse.

Så er spørsmålet hvor dekkende Kvinnslands analyse er. Det er jeg usikker på. Jeg tror vi har ulike tendenser. De undersøkelsene vi jevnlig gjør, der medlemmer og tillitsvalgte rapporterer om aktiviteten, tilsier at vi er blant de fagforeninger i Norge med høyest engasjement og tiltro blant medlemmene. Når Kvinnsland likevel beskriver en annen virkelighet, tar jeg det som et signal om at vedvarende innsats er nødvendig for å opprettholde tillit. Og jeg har selv bare det siste året vært på en rekke debattmøter i vår regi med stor deltagelse og høyt engasjement.

Utdanningsforbundet er landets nest største fagforening. Vi er store, og vi er stolte av det. Risikoen for å bli topptung vil alltid være der i en så stor organisasjon. Kritikkk fra tillitsvalgte og medlemmer er et av de beste botemidler mot akkurat det. Vi skal møte alle henvendelser fra tillitsvalgte som ønsker å besøke hovedkontoret på en positiv måte og gjøre det vi kan for at alle som ønsker omvisning, kan få det. I den siste tiden har vi foretatt omfattende ombygninger i våre lokaler. Det har skapt noen utfordringer, men vi skal likevel gjøre det vi kan for å legge godt til rette for besøk.

Det viktigste er likevel å ha gode kommunikasjonslinjer med grunnplanet. Der har Kvinnsland helt rett. Vi jobber mye med det, men kan helt sikkert bli bedre.

Kvinnsland hevder at Utdanningsforbundet er «så å si usynlig» i media. Dette er noe vi følger nøye, gjennom rapporteringer av antallet oppslag der vi er nevnt. Og vi ligger i tetsjiktet. Antallet oppslag i redaksjonelle medier per 1. november i år er om lag 4000. Det tilsvarer om lag 14 oppslag daglig, i alle ukas sju dager. Dette skyldes en bevisst satsing gjennom eget kommunikasjonsar-

beid. Det er en innsats vi skal fortsette med.

19. oktober la vi ut en gjennomgang av det arbeidet vi hittil har gjort i saken om nye kompetansekrav. Denne saken har hatt, og har, svært høy prioritet hos oss. Hvordan vi bør argumentere, og hvilke virkemidler vi bør ta i bruk, kan alltid diskuteres, også i det videre arbeidet med denne saken. Vi har hele veien lagt vekt på å innhente synspunkt fra mange tillitsvalgte før vi har tatt beslutninger om det. Det skal vi fortsette med. Saken er på ingen måte endelig konkludert. Det er denne høsten fremmet flere forslag på Stortinget om å endre vedtaket. Vi skal gjøre vårt for at de forslagene får oppslutning.

«De undersøkelsene vi jevnlig gjør, der medlemmer og tillitsvalgte rapporterer om aktiviteten, tilsier at vi er blant de fagforeninger i Norge med høyest engasjement og tiltro blant medlemmene.»

● **Til hovedsaken i Utdanning nr. 16**

Vi trenger digitale verktøy i skolen – og lærere

I Utdanning nr. 16 fyrer forskningsjournalist Bjørn Vassnes løs mot «alt som er galt» med satsingen på digitale verktøy i grunnskolen. Blant annet viser Vassnes til forskning som sier at bruk av digitale verktøy i skolen ikke gir bedre resultater.

I en OECD-studie fra 2015 konkluderes det med at de svake resultatene ved bruk av IKT skyldes at de studerte skolene og utdannings-systemene i snitt ikke er klare til å utnytte potensialet i teknologien. Svaret er med andre ord ikke å lukke døren for bruk av digitale verktøy og ulike former for teknologi i norsk skole, men heller arbeide for at det brukes på en hensiktsmessig og gjennomtenkt måte.

Vassnes og jeg er enige om én ting. Det trengs definitivt mer forskning på området for å lære mer om effekten av bruk av digitale læringsmidler. Ut over dette mener jeg at Vassnes driver strutsetaktikk. Faktum er at fremtiden er digital, og da er det helt naturlig, og nødvendig, at også skolen følger utviklingen for å ruste

barna for samfunnet og arbeidslivet som venter.

Videre mener Vassnes at «man spiller poker med en hel generasjon elever» med den digitale satsingen i den norske skolen. Jeg er av den oppfatning at vi spiller hasard med fremtiden til alle kommende generasjoner ved ikke å satse på dette i 2017.

Professor emeritus Svein Sjøberg sier på sin side at «Dagens IKT-entusiasme fører seg inn i en lang rekke av nye teknologier som hele tiden har varslet at den tradisjonelle lærerrollen er død, og at læreren skal bli overflødig.» Læreren kompetanse vil i mine øyne tvert imot være viktigere enn noensinne for å sikre at barna våre får den digitale kompetansen de trenger videre i livet.

Skal vi holde fast i de tradisjonelle metodene på skolen med penn og papir til evig tid, kommer norske elever til å havne helt utenfor. Den reaksjonære tankegangen til Sjøberg og Vassnes er ekstremt lite fremtidsrettet, og tar liten eller ingen høyde for at verden er i konstant endring og at vi er nødt til å tilpasse oss den – i alle livets faser. Derfor må vi også ta tak der det hele begynner – med barna våre.

Lærer på Vøyenenga skole, Simen Spurkland, trekker frem et glimrende eksempel i «trekanten» – samspillet mellom maskinvare, programvare og lærerens digitale kompetanse. Et nettbrett eller en PC er null verdt om ikke lærerens kompetanse er god nok. Derfor er det helt essensielt at vi ikke sover i timen.

Vi må legge til rette for at norske lærere på sikt blir verdens beste digitale pedagoger. Det er helt avgjørende for barna våre.

Nils Ola Bark

Kommunikasjonsdirektør i Atea Norge

● **Dikt**

Hverdag



FOTO NINA JACOBSEN

Mats er liten og redd, han kan enda ikke helt ta vare på seg selv. Det er mange voksne som ser, enda er det lite eller ingenting som skjer. Mats har vondt i magen, han har et høyt skolefravær og på kveldene er det ingen som er helt sikre på hvor han egentlig er. Mats banner, er utagerende og «slem», er det kanskje derfor ingen vil være med han hjem?

Han kommer tidsnok til timen, tøyet er pent, leksene gjøres, men er alt egentlig helt «stuerent»?

Mats er ofte på møter med instansene rundt, det snakkes, lages planer og det ser ut til at alt blir bygd opp rundt.

Mats er lei av møter, lei av å si: «det går da helt greit med mora mi»!

Hvem er det som svikter, hvor glipper det hen? Er det ikke slik at alle på skolen skal ha en venn?

Det er lovverk, det er plikter, medmenneskelig skjønn? Men er det så lett å se Mats som annet enn en «rønn»?

Er det ikke slik at barnevernet skal forstå at det går i utforbakke med Mats nå, og at tiltakene som settes inn ikke er håndgripelige og til å forstå?

Hverdagen går sin vante gang, vi går på jobb, utfører vårt yrke og jeg tenker at vi alle gjør så godt vi kan.

Allikevel må vi våge å stoppe opp og se for kan vi redde «en Mats» kan vi også forhindre at det igjen vil skje.

Jeg dømmer ingen, så langt derifra, men hverdagen spises opp av målinger, skjemaer og alt annet som skal gjøres fra da til da.

Det eneste jeg ønsker for alle som oss, vi må våge å løfte blikket, kjempe og slåss. Alltid skal barn og elever komme først. Så får alt annet stå på vent, for «Mats» ja han må komme først.

Nina Jacobsen

lokallagsleder for Utdanningsforbundet Rygge



Lovnader til førsteklasingene

I innlegget «Kjære førsteklasing» i Bergensavisen 22. august ønsker kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen 60.000 førsteklasinger velkommen til skolestart. Videre forteller han hvor bra forholdene i skolen er blitt med Høyre og ham. Dette lyder flott, og vedtatte regler for nulltoleranse med mobbing, er bra. Ministeren lover også hjelp til elever som får problemer med lesing, skriving og matematikk. De skal få intensiv opplæring slik at de får brukt sine evner og lykkes uansett hvor de bor i landet og hvor mye utdanning foreldrene har.

Her finner jeg at kart og terreng ikke passer sammen: Torbjørn Røe Isaksens ord er flotte, og var det slik han sier, er det hyggelig og betryggende. Men hva med mangelen på utdannete lærere i distriktene, delvis på grunn av ministerens krav til lærerstudenter om karakteren fire i matematikk?

Følgen er stor nedgang i antall lærerstudenter og dermed nedgang i antall utdannete lærere. Ergo må studenter fra videregående skole ta jobb som lærere, slik som etter 2. verdenskrig.

Videre har Stortinget vedtatt at alle lærere må ha minst 30 studiepoeng i norsk, engelsk og matematikk for å undervise på barneskolen og 60 studiepoeng på ungdomsskolen. Dette kunststykket har tilbakevirkende kraft og gjør hundrevis av lærere ukvalifiserte til å undervise i de fag de mangler studiepoeng/videreutdanning i, realkompetanse teller ikke.

Av dette følger at Røe Isaksen ikke kan love optimal hjelp til elevene uansett hvor de bor. Elever i distriktene med mange «erstatningslærere» har dårligere kår for god hjelp.

Den sosiale utjevningen ministeren lover dagens førsteklasinger; å lykkes uansett hvilken utdanning

foreldrene har, henger altså ikke på greip. Forskning viser derimot at foreldrenes utdanning spiller stor rolle for hvordan førsteklasinger lykkes i skolen de kommende 10 år. Den samme forskningen viser også at skolens testregime og konkurranseiver ikke er trivsel- og vekstfremmende for elevene.

Røe Isaksens velkomsttale til årets førsteklasinger er hyggelig, men mye mangler på at skolen er så god som Røe Isaksen sier den er blitt med Høyres hjelp. Derfor bør Høyre-skolen avløses av rødgrønn skolepolitikk i noen år, slik at antall lærere økes ved å fjerne flaskehalser som matematikkfiringen i studentopptak. Sosial utjamning bør også bli reell.

Bjørn Olsen
pensjonert adjunkt



Undervisningstilbud om EU og EØS

Ta med elevene dine på Europatimen!

- Hva er Brexit, og hvilke konsekvenser kan det få for Norge?
- Hvordan fungerer EU?
- Hvilken betydning har EU- og EØS-samarbeidet for deg og meg?

Dette vil Europatimen gi svar på.

For mer informasjon besøk nho.no/europatimen

Statsbudsjettet

Satser ikke nok på kunnskap

I valgkampen lovet statsminister Erna Solberg å øke offentlige investeringer til forskning og utvikling fra 1 prosent til 1,25 prosent av brutto-nasjonalproduktet (BNP). Akademikerne mener budsjettet ikke reflekterer den satsingen regjeringen lovet i valgkampen. Investering i forskning og utvikling viser en realnedgang på 1,7 prosent.

Vi hadde forventet at regjeringen satset enda mer på forskning: Økte investeringer i kunnskap er helt nødvendig for å lykkes i omstillingen Norge står overfor. Dette er ikke tidspunktet for å spare oss til fant.

I forkant av budsjettet varslet Solberg at nye arbeidsplasser er jobb nummer én for regjeringen. Det var varslet at det ville bli et stramt budsjett, og det er et riktig grep av hensyn til kommende generasjoner. Regjeringen gjør veldig mye bra for å skape nye jobber, men vi er i en situasjon der det er nødvendig med en enda sterkere satsing for å utvikle ny teknologi og grønn industri.

Vi er skuffet over manglende satsing på oppgradering av universitetene og høyskolene. Dårlig vedlikeholdte bygninger, gammelt utstyr og ineffektive lokaler rammer kvalitet på både forskning og utdanning.

Regjeringen bevilger penger til nye universitetsbygg, men svikter når det gjelder de eksisterende: Gamle og dårlig vedlikeholdte bygninger er ikke et godt utgangspunkt for undervisning og forskning som vi ønsker skal være i verdensklasse.

Regjeringen har et uttalt mål om effektivisering av offentlig sektor. Vi er svært kritiske til hvordan



Den manglende satsingen på oppgradering av universitetene og høyskolene er skuffende, mener Kari Sollien, leder av Akademikerne. ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

regjeringen gjør dette: I årevis har regjeringen drevet med ostepølvekutt, med liten effekt på produktivitet og kvalitet.

Det er stort potensial for effektivisering i det offentlige, men helt ukritiske og sjablonmessige kutt er helt feil handlingsmåte. Vi trenger en

radikal endring, der ansatte og fagmiljøene gis et større handlingsrom til å drive effektivt.

Kari Sollien
leder av Akademikerne

Ingeniørutdanningene fortsatt nedprioritert

Regjeringen fortsetter å nedprioritere ingeniørutdanningene i statsbudsjettet for 2018. NITO Studentene (del av Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon) ønsker en finansiering av ingeniør- og teknologiutdanningene som dekker institusjonenes reelle kostnader.

Regjeringen misbruker en gylden mulighet når de ikke prioriterer utdanningene som skal bidra til å utvikle fremtidens teknologi og sikre norsk velferd og økonomi i fremtiden.

NITO Studentene mener at det er viktig at institusjonene som tilbyr ingeniør- og teknologiutdanningene kan tilby en kvalitativt god utdanning, som både er arbeidsrelevant, og som innebærer

praksis og god oppfølging og veiledning av studentene. En forutsetning for dette er at institusjonene har en forutsigbar og fremtidsrettet finansiering, som kan dekke de reelle kostnadene institusjonene har.

Forskning viser at det kun er medisinstudiet som er dyrere for institusjonene enn ingeniørutdanningene. Likevel får de treårige ingeniørutdanningene nest minst penger. Nedprioritering av ingeniørutdanningene er det motsatte av en investering i fremtiden.

Tall fra finansdepartementet viser at en bedre finansiering av den treårige ingeniørutdanningen vil koste 269 millioner kroner årlig.

Noen ganger må man bruke penger for å tjene penger. Omfordeling av midler, eller friske midler, er nødvendig for å sikre at Norge har ingeniør- og teknologiutdanning med god infrastruktur, lærerkrefter som kan gi studentene god oppfølging og oppdatert undervisning, og ikke minst gi arbeidslivet i Norge den arbeidskraften det trenger.

Tobias Lynghaug
leder for NITO Studentene



Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debatt-innlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøngt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspel plass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn. Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

Statsbudsjettet

Regjeringen satser på yrkesfaglærerutdanning

Budsjettforslaget innebærer at Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) får flere studieplasser og rekrutteringsstillinger ved yrkesfaglærerutdanningen. Dette er et gledelig bidrag til vår egen satsing på dette fagmiljøet. HiOA er også fornøyd med en god realvekst for HiOA på over 3 prosent.

Årets forslag til statsbudsjett for 2018 gir HiOA 10 millioner kroner som er øremerket til 30 nye studieplasser til desentralisert yrkesfaglærerutdanning og 5 nye rekrutteringsstillinger til fagmiljøet.

Dette er en viktig og riktig satsing fra regjeringen. For å sikre at fremtidens fagarbeidere får kompetansen

de trenger for å møte fremtidens arbeidsmarked, trenger vi høyt kvalifiserte yrkesfaglærere med oppdatert kunnskap.

Vi har Norges største fagmiljø for yrkesfaglærerutdanning, og en nasjonal rolle i å utdanne lærere i yrkesfag, som det er mangel på i hele landet. Derfor utdanner vi både i vår egen region og på Vestlandet.

God realvekst i 2018 vil føre til at HiOA kan fortsette vår satsing på viktige områder som innføring av femårig grunnskolelærerutdanning, digitalisering og IKT og videre styrking av helsefagutdanningene.

HiOA tilbyr kompletterende syke-

pleie- og lærerutdanning, og snart også ingeniørutdanning til flyktninger som kommer til Norge med utdanning fra hjemlandet. Målet er å gi flyktningene nødvendig autorisasjon til å komme ut i arbeidslivet, slik at Norge får tatt i bruk kompetansen som er i befolkningen, og får mer kvalifisert personell til velferdssamfunnets tjenester.

Kompletterende utdanning er integreringsarbeid i praksis, og vi ønsker at ordningen justeres slik at den også kan gjelde arbeidsinnvandrere, sier Rice. I dag er ordningen begrenset til flyktninger. Vi ber derfor Stortinget

åpne for dette gjennom behandlingen av statsbudsjettet.

Det vil føre til at flere innvandrere uten fluktbakgrunn får brukt utdanningen og arbeidserfaringen sin. Ikke minst har tiltaket en stor verdi for enkeltmennesker som har lyst til å gjøre en kvalifisert innsats i det norske arbeidslivet. Tiltaket innebærer ikke økte kostnader, men vil bidra til bedre realisering av midlene som avsettes allerede i dag.

Curt Rice

rektor ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Kutter i kvaliteten på forskning og undervisning

For fjerde statsbudsjett på rad tvinger regjeringen universiteter og høyskoler til store kutt i administrasjonen. Kuttene vil bety dårligere oppfølging av studentene og lavere forskningskvalitet.

For fjerde statsbudsjett på rad utsettes universitetene og høyskolene for et flatt administrasjonskutt, denne gangen på 177 millioner kroner. Med dette vil den sittende regjeringen ha gjennomført om lag 830 millioner kroner i slike kutt.

Disse «effektiviseringskuttene» har for lengst sluttet å være effektive. De er nå helt ordinære kutt som rammer kvaliteten på forskning og undervisning. Vi oppfordrer Stortinget til å stanse kuttene.

Det er under et halvt år siden Stortinget vedtok Kvalitetsmeldingen, der samtlige partier var opptatt av at studentene skulle få bedre og tettere oppfølging. Nye, store kutt vil bety at dette målet ikke nås.

Forslaget til statsbudsjett innebærer også en liten nedgang i andelen til forskning og utdanning av bruttonasjonalproduktet (BNP). Norge er i en situasjon hvor vi burde bruke mer av samfunnets ressurser på forskning og utdanning. Dette statsbudsjettet er dessverre et skritt i feil retning.

Petter Aaslestad

leder for Forskerforbundet

KrF har skjønt det!

Med sitt forslag til statsbudsjett viser Kristelig Folkeparti at det er et seriøst utdanningsparti som prioriterer skole og barnehage høyt.

Vi vil skryte av KrF, som prioriterer 250 millioner til en veiledningsordning for nyutdannede lærere fra høsten 2018. Dette har stor betydning for utviklingen av skolen og barnehagen.

KrF satser på læreren. Praktisk læring og veiledning fra en erfaren kollega gjennom det første året etter endt utdanning vil både sikre en god overgang mellom utdanning og yrke og bidra til å utvikle bedre lærere, skriver partiet i sitt alternative statsbudsjett.

Veiledning er en av KrF viktigste prioriteringer innen skole og utdanning, og de har bevilget 250 millioner til formålet i 2018.

KrF fortjener ros fordi de ser at veiledning av nye lærere i overgangen fra utdanning til yrke, bidrar til både å utvikle gode lærere og gode lærerkollegier, i tillegg til at veiledning rett og slett gir bedre og tryggere utdanning for barna og elevene.

Vi heier på KrF i forhandlingene med regjeringen. Regjeringen arbei-

der i denne perioden for å følge opp stortingsvedtaket som skal sikre at alle nyutdannede får veiledning. Vi har høye forventninger om at de vil imøtekomme KrF, som prioriterer veiledning høyt i forhandlingene.

Hedda Eia Vestad

leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet



PS-leder Hedda Eia Vestad er glad for KrFs forslag om 250 millioner kroner til veiledning av nyutdannede lærere.

FOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK/PS

Delta i debatten på [Utdanningsnytt.no](https://utdanningsnytt.no)

● Statsbudsjettet

Glad for kvalitetsheving, men bekymret for bemanning

FUB er glad for at regjeringen gjør det til en hovedprioritet i sitt budsjettfor-slag å heve kvaliteten i barnehager med mangelfullt tilbud. Samtidig er FUB bekymret for bemanningen for de yngste barna og mener at kommunene må sikres handlingsrom.

Barnehager med lav bemanning og kompetanse kan ikke gi barn og foreldre den kvaliteten på barnehagetilbudet som de har krav på i henhold til barnehageloven og rammeplanen. Derfor er en økning med 400 millioner kroner til dette gledelig.

Dette har vært en sak FUB har jobbet for lenge, og som vi gjennom vår rådgivning og kontakt med foreldre erfarer er en utfordring i mange barnehager. FUB mener at de minste barna må sikres et godt barnehagetilbud av høy standard der trygghet, gode relasjoner, lek, læring, opplevelser, varm omsorg, trivsel og utvikling er viktige grunnelementer.

FUB er også fornøyd med at regjeringen setter av mer i budsjettet til de samiske barnehagene, og at det

settes av midler til språktiltak for minoritetsspråklige barn.

Gratis kjernetid til asylbarn i aldersgruppen 2–3 år (4,8 millioner kroner), er også en viktig forutsetning for tidlige innsats og integrering.

Selv om 242 millioner er satt av til flere pedagoger i barnehagen fra 1. august 2018, er det ennå en lang vei å gå for å oppnå 50 prosent pedagogdekning i barnehagene.

FUB er fornøyd med at det settes av 20 millioner til samarbeid om overganger hvor også skolen og skolefritidsordningen har en samarbeidsplikt med barnehagen.

Mange nok og kvaliteten på kompetansen hos de ansatte er avgjørende for kvaliteten på barnehagetilbudet. FUB er bekymret for bemanningen for de yngste barna og mener at kommunene må sikres handlingsrom for å ivareta barnas behov for omsorg, trygghet og stabilitet.

Barna må sikres god bemanning



Barna må sikres god bemanning gjennom hele barnehagedagen og i hele åpningstiden, poengterer Marie Skinstad-Jansen i Foreldreutvalget for barnehagen. ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

gjennom hele barnehagedagen og i hele åpningstiden. Hente- og bringesituasjonen er viktige arenaer for dialogen mellom hjem og barnehage, og overlevering av praktisk og pedagogisk informasjon om innholdet i barnehagen.

Dessuten er det i begynnelsen og slutten på dagen som barnet er mest

sårbar og har behov for ekstra støtte fra de ansatte. Gode relasjoner og mange nok og gode nok ansatte er avgjørende for at barna skal trives og utvikle seg i barnehagen.

Marie Skinstad-Jansen

leder for Foreldreutvalget for barnehagen (FUB)

Saknar visjonar for nynorsken

Noregs Mållag ønskte seg eit løft på årets statsbudsjett. Me tek på oss tunge oppgåver som staten skulle hatt ansvar for og har 200 lokallag som driv kultur- og opplæringsaktivitetar over heile Noreg. Noregs Mållag er for at nynorsken ikkje skal verta oversett og at rettane til nynorskbrukarane vert følgde. Noregs Mållag ønskte seg ein million i auka løyving for å styrke arbeidet for nynorsk og håper framleis eit slikt løft er mogeleg.

Nok ein gong kjem regjeringa med eit budsjett utan visjonar på vegner av nynorsken. Mållaget er særleg uroa for den usikre situasjonen som Lands-samanslutninga for nynorsk kommunar nok ein gong har kome opp i. Dei gjer ein stor innsats for at born og unge skal møte meir nynorsk på nett, gjennom ulike nettsatsingar med Framtida.no i

spissen. Neste veke lanserer dei Framtida Junior for dei yngre borna. Dette er svært effektive og billegte tiltak på eit felt der nynorsk verkeleg treng draghjelp. LNK må inn att i budsjettet.

Det er òg skuffande at Vinje-senteret ikkje er prioritert. Senteret treng byggemidlar for å realisere senteret for diktning og journalistikk i Vinje.

Alt i alt er dette eit budsjett som nok ein gong syner ein mangel på vilje til å løfte dei gode nynorskprosjekta og såleis hjelpe til med å bygge fleire rom for nynorsken.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag

● Til «Spesialundervisninga sikrar ikkje eit forsvarleg utbytte av undervisninga»

Bruk sunn fornuft

Spesialundervisninga i norske skolar sikrar ikkje at barna får eit forsvarleg utbytte av undervisninga. Elevane har eit dårlegare psykososialt miljø enn andre elevar. Dette gjeld ikkje berre nokre, men mange av barna som får spesialundervisning, ifølgje Barneombodet, meld Utdanningsnytt.no 16. oktober.

Kvifor vente på spesialistane? Dette er problemstillingar som har vore kjende i lang tid. Kvifor ikkje berre bruke sunn fornuft? Alle skjønår jo at barn med behov for spesialundervisning har like stort, heller større, behov for høg lærarkompetanse.

Nelly Landsverk

Rett på sak

● Til «Pensjonist i verdens rikeste land» i Utdanning nr. 17

Eldreboen er ingen krise

Jeg leste med interesse Anne-Margrethe Benæs' innlegg i Utdanning nr. 17/2017, side 47. Hun er ny leder for sentralt pensjonistråd i Utdanningsforbundet. Hun berører blant annet eldreboen. Mange pensjonister har i flere tiår hørt om den eldreboen som skal komme. Den er ikke kommet enda, tror jeg. Jeg ser i statistikken at gjennomsnittlig levealder for kvinner er 84 år og for menn 80 år.

Likevel kan det virke «bekymringsfullt» at stadig flere blir 100 år eller mer. Det er de yrkesaktive som skal betale pensjonene til stadig flere eldre. Levealderen stiger med ett år for hvert tiende år, sier statistikken. Men stiger utgiftene til pensjonen?

Når statens utgifter til pensjon skal beregnes, tas det utgangspunkt i gjennomsnittlig levealder. Hvis gjennomsnittlig levealder stiger med ett år, iverksettes levealdersjustering i henhold til pensjonsreformen. Da må de yrkesaktive arbeide noen måneder lenger før de oppnår full pensjon. Pensjonsalderen er altså fleksibel. Staten tar på den måten inn de midlene de trenger for å betale pensjonene. Eldreboen blir ikke et problem.

Det pensjonistene er mest opptatt av, er indekseringen i pensjonsreformen. For hvert år blir pensjonen redusert med 0,75 prosent. Dette fører til at vi i 2017 får 21.000 kroner mindre i pensjon enn vi ville fått uten dette årlige fradraget, litt forskjellig for den enkelte pensjonist. Vi synes det er urettferdig at pensjonistene ikke skal ha den samme velstandsutvikling som yrkesaktive. De mest velstående i dette landet er yrkesaktive mellom 45 og 65 år. De får delta fullt ut i velstandsutviklingen. Pensjonistene får en negativ velstandsutvikling. Hvorfor? Her er vi inne på et rettferdighetsspørsmål.

Hvor lenge skal myndighetene fortsette med indekseringen på 0,75 prosent? En gang må dette ta slutt. Det er vel ikke meningen at alle skal bli minstepensjonister? Den blåblå regjeringen sa i valgkampen at pensjonene skulle fortsette som nå. Arbeiderpartiet lovet å ta bort indekseringen, og i tillegg gi pensjonistene 50 prosent av velstandsutviklingen. Vi var ikke mange nok som stemte for det siste, selv om det koster 21.000 kroner med de blåblå i 2017. Neste år koster det 24.000. Mange tror ikke på tallene, men Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) Hordaland har gode beregninger om dette.

Per Lygre

● Store klasser

Alle elever rammes



● Amanda Anvar

rådgiver for Elevorganisasjonen på OD-dagen 2017

FOTO PRIVAT

I dag er det ikke uvanlig å stappe 30 elever inn i et klasserom med kun én lærer.

Samtidig vet vi at tilpasset opplæring, gode relasjoner mellom lærer og elev og å skape nok tid til hver enkelt er klasseromselementer som fungerer. Det er heller ikke ukjent at fraværet av disse kan føre til demotivasjon, mangel på mestringsfølelse og psykiske plager. Det er trist at unges utbytte av skolen og deres egen helse må gå rett vest for politikerne innser at det ikke er akseptabelt med den lærermangel som praktiseres i norsk skole i dag.

Det norske skolesystemet er laget for en gjennomsnittselev som ikke eksisterer. Alle elever er forskjellige og har forskjellige utfordringer. En av lærerens viktigste oppgaver er å se og følge opp hver eneste elev. Det er det psykososiale, så mye som det faglige, disse to påvirker hverandre.

Elever som går på skolen i dag, vet mer om hva de trenger enn gamle politikere som baserer politikken sin på tall og statistikk. Derfor burde ungdommers stemme bli mer tydelig i debatten om saker som handler om oss og vår hverdag. Jeg som har gått på Holmlia ungdomsskole, vet hva som er skolens utfordringer og hvilke tiltak som vi trenger for å løse dem. Rett og slett fordi det er jeg og mine klassekamerater som kjenner på dem.

Det som fungerer for meg, er lærere som har tid til å gå den ekstra milen og holder igjen den ene eleven etter timen fordi de ser at det er noe som er galt. Det ville hjulpet meg om læreren

hadde hatt nok tid og overskudd til å legge opp timene, slik at de var tilpasset hver elev i klassen; både for dem som ønsker praktisk undervisning og de som foretrekker en teoretisk anvendelse. Det ville gitt meg masse motivasjon om jeg følte at læreren så hele klassen og hele klassemiljøet. På den måten kunne vi også inspirert hverandre og bygget opp motivasjon og nysgjerrighet i fellesskap.

Lærerne har rett og slett ikke kapasitet. De har altfor mange individer å konsentrere seg om, og dette får konsekvenser for alle elevene. Det kan spesielt ramme elever som har et høyere læringspotensial enn resten av klassen. Læreren får ikke mulighet til å legge til rette for at de får de utfordringene som utvikler dem. Dette kan være fordi de ikke har nok tid. Da jeg gikk på barneskolen, svant timene ofte bort ved at læreren brukte hele timen på å få de bråkete til å være stille i stedet for å undervise de som ønsket å få utbytte av timen.

Det er altfor mange elever i forhold til lærere; dette rammer absolutt alle elever. Det rammer dyslektikere som ikke klarer å holde tritt med undervisningen. Det rammer dyskalkulektikere som faller ut fordi de lærer multiplikasjon før de har mestret addisjon. Det rammer ressurssterke elever som ikke får nok utfordringer og kjeder seg i skolehverdagen. Og det rammer de som lærer mer av praktisk undervisning enn teoretisk undervisning. Dette rammer ikke bare en gruppe elever, men absolutt alle.

Jeg vil ha lærere som har tid til oss og som kan tilpasse undervisningen for alle i klasserommet – det er umulig i et stappfullt klasserom.

En «ny» lærerutdanning?



● **Dag Freddy Røed**
høgskolelektor
Høgskolen i Innlandet

FOTO PRIVAT

I lærerutdanningen bør studentene fungere som forskere på egen praksis.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Høsten 2017 ble grunnskolelærerutdanningen omgjort til en femåring mastergradsutdanning. Regjeringens intensjon er at utdanningen vil gi bedre forutsetninger for en kunnskapsbasert yrkesutøvelse ved at den forskningsbaserte tilnærmingen i undervisningen styrkes. I denne kronikken argumenteres det, med bakgrunn i internasjonal forskning, for at utøverforskning bør vektlegges i lærerutdanningen.

Et diskutert tema

Det eksisterer ulike oppfatninger om hvorvidt omleggingen til en mastergradsbasert lærerutdanning har vært en strategisk beslutning fra regjeringens side. De kritiske innvendingene synes i hovedsak å gjelde bekymringer angående rekrutteringen til læreryrket. For eksempel har leder i Skolenes landsforbund, Anne Finborud, beskrevet innføringen av den mastergradsbaserte lærerutdanningen som «akademisk jåleri» og uttrykt bekymring for at skolen går glipp av mangfold og bredde når yrket innsnevres til academia (Granviken, 2017). Professor i pedagogikk ved Universitetet i Oslo, Karl Øyvind Jordell, hevder metaforisk at innføringen av firerkrav i matematikk og obligatorisk mastergradsutdanning bryter med fjellvettreglene. Konsekvensen, ifølge ham selv, er at mange elever vil stå uten lærer i fremtiden dersom man «ikke snur i tide» (Jordell, 2017).

Mitt mål med denne artikkelen er ikke å benekte de utfordringer omleggingen til mastergradsbasert lærerutdanning fører med seg. En naturlig, men selvfølgelig uheldig konsekvens, er at søkertallet til lærerutdanningene reduseres. Samtidig mener jeg det er viktig at man i diskusjonene om læreryrket også legger til grunn et kvalitativt syn. Det sentrale med den mastergradsbaserte lærerutdanningen, slik jeg oppfatter det, handler ikke først og fremst om antall søkere til neste års opptak ved lærerutdanningsinstitusjo-

ner, men om hva slags lærerprofesjon som på sikt ønskes i Norge.

Et ønske om å styrke lærerprofesjonen

Regjeringen har i lengre tid vært opptatt av å styrke lærerprofesjonen. Innføringen av den mastergradsbaserte lærerutdanningen er så langt det tydeligste tiltaket for dette. Intensjonen er at en mastergradsbasert lærerutdanning vil gi bedre forutsetninger for en kunnskapsbasert yrkesutøvelse ved at den forskningsbaserte tilnærmingen i undervisningen styrkes (Kunnskapsdepartementet, 2014, s 43). Intensjonen er tydelig forankret i en visjon om at fremtidens lærere skal være aktive bidragsyttere i den videre utviklingen av skolen og læreryrket. Dette kommer også tydelig til syne i de nasjonale retningslinjene for den gjeldende lærerutdanningen:

«Utdanningens forskningsforankring skal være både implisitt og eksplisitt. Det innebærer at utdanningsprogrammene skal formidle og engasjere studenten i vitenskapelige arbeidsformer, kritisk tenkning og anerkjent, forskningsbasert kunnskap. Forskningsbaserte læringsprosesser skal fremme studentenes selvstendighet, analytiske ferdigheter og kritiske refleksjon slik at de som lærere kan ta i bruk ny kunnskap og videreutvikle både seg selv, sitt yrke og sin arbeidsplass etter endt utdanning.» (Munthe, 2016, s. 9)

Det er flere grunner som taler for at lærerprofesjonen i Norge bør styrkes. En innlysende grunn er at lærere i Norge i liten grad ser ut til å bli involvert i avgjørelser som angår det didaktiske arbeidet i skolen. Blant annet viser OECD-rapporten «Education at a Glance» (2012, s. 502) at beslutninger som angår utdanning i Norge, i stor grad gjennomføres på kommunalt nivå. Ved en slik grad av styring er det tydelig at det ikke blir tatt høyde for lærernes egne vurderinger når det gjelder avgjørelser som angår det didaktiske arbeidet i skolen. >

«Det er påfallende om det ikke også legges til rette for at fremtidens lærere får den opplæringen som kreves til å ta valg som angår den videre utviklingen av skolen.»





Det kan også nevnes at Utdanningsforbundet, lærernes fremste interesseorganisasjon, i lengre tid har uttrykt bekymring for hvordan den ensidige mål- og resultatstyringen som drives av byråkrater og politikere, fortrenger lærernes fleksibilitet og profesjonelle skjønn. Med slagordet «la lærere være lærere» viser de at de ønsker å ta lærernes profesjonelle handlingsrom tilbake.

Det har i de seneste årene vært en økt oppmerksomhet om skolens fag. En grunn til dette, ifølge Ongstad (2006, s. 27), er at dagens fag i langt større grad enn tidligere må «forstå seg selv som en stadig skiftende prosess, og ikke bare som et ferdig definert produkt» Underforstått betyr dette at skolens fag må ha endringskapasitet dersom de skal tilpasses samfunnet det er en del av. I en tid der innholdet i fag kan endre seg forholdsvis raskt, mener jeg det er nødvendig at lærerne selv må delta når det gjelder avgjørelser som angår det didaktiske arbeidet i skolen. Dette er spesielt viktig med tanke på at det blant skoleforskere er bred enighet om at læreren er den viktigste bidragsyteren til elevens læring (se for eksempel Hattie, 2009).

Nødvendigheten av en forsterket forskningsbasert lærerutdanning må også sees i sammenheng med at dagens lærere må forholde seg til kunnskap på en annen måte enn før. Ifølge Jensen Lahn og Nerland (2012) har mangfoldet og tilgangen til kunnskap aldri vært større, men kunnskap har heller aldri tidligere blitt utsatt for slik skepsis og kritikk som den blir i dag. Når kunnskap i tillegg betraktes som «det norske samfunnets viktigste konkurransekraft», og utdanningssystemet som «myndighetenes viktigste virkemiddel for å påvirke kunnskapskapitalen» (Utdanningsdirektoratet, 2016, s. 6), taler dette for at fremtidens lærere, som i samfunnet har en sentral rolle som kunnskapsforvaltere og kunnskapsformidlere, får robust skoleing i hvordan en aktivt forholder seg til kunnskap og forskning. Dette er spesielt viktig med tanke på at synet på kunnskap har endret seg med tiden. Der kunnskap før ble oppfattet som «objektiv, universell og varig», betraktes den i dag som noe «subjektivt, kontekstuell og flyktig» (Lyngsnes & Rismark, 2014, s. 164).

Når Ludvigsen-utvalget, i lys av den økte individualiseringen og den store kunnskapstilgangen i samfunnet, vurderer det som nødvendig at fremtidens elever får opplæring i «kompetanser knyttet til å gjøre ansvarlige valg i egne liv» (Ludvigsen,



2015, s. 49), er det påfallende om det ikke også legges til rette for at fremtidens lærere får den opplæringen som kreves til å ta valg som angår den videre utviklingen av skolen. Dette er spesielt viktig i et samfunn der lærernes autoritet ikke er like selvskreven som før, og der skolens fag og planer ikke lenger kan betraktes som statisk gitte størrelser (Sjøberg, 2006, s. 80).

En «ny» lærerutdanning?

Den mastergradsbaserte lærerutdanningen blir ofte omtalt som «ny». Dette er forståelig med tanke på at en mastergradsbasert utdanning i seg selv representerer en lærerutdanning som på flere måter er annerledes enn tidligere lærerutdanninger. Det skal imidlertid nevnes at forskningsbaserte lærerutdanninger ikke er et nytt fenomen i Norge. For eksempel nevnes det i retningslinjene for allmennlærerutdanningen fra 1999 at «Kunnskap om pedagogisk forskings- og utviklingsarbeid er eit virkemiddel for å stimulere endrings- og utviklingskompetansen hos kommende lærarar», og at lærerstudentene, «så langt det er mogleg» bør medvirke i dette (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 1999 s. 23). Dersom man tar utgangspunkt i de nasjonale retningslinjene for den nåværende lærerutdanningen, er formuleringene som angår den forskningsbaserte lærerutdanningen så å si identisk med retningslinjene fra grunnskolelærerutdanningen fra 2012. Den største, og eneste forskjellen, er at bacheloroppgaven nå er erstattet med en masteroppgave.

Selv om man kan skimte konturene av en utviklingsorientert lærer i tidligere lærerutdanninger, ser det ut til at realiseringen av denne læreren foreløpig ikke har vunnet fram (jf. OECD, 2012). Et relevant spørsmål er derfor om en mastergradsut-

danning alene kan styrke lærerprofesjonen, eller om også andre forskningsrelaterte aktiviteter bør vektlegges i lærerutdanningen. Det finnes lite forskning på hvordan lærerutdanningsinstitusjonene praktisk organiserer den forskningsbaserte undervisningen, men det er grunn til å tro at dette gjøres forskjellig.

I fortsettelsen vil jeg argumentere for at det bør legges til rette for at lærerstudenter og lærere bør fungere som forskere på egen undervisningspraksis. Det er dette Cochran Smith og Lytle (2009) omtaler som utøverforskning (eng: practioner inquiry).

Utøverforskning i lærerutdanning og skole?

I artikkelen «Trends and Challenges in Teachers Education: National and International Perspectives», skriver Marilyn Cochran Smith (2012) at problemstillinger som angår skole og lærerutdanning har blitt et politisk anliggende i flere land, med oppfatninger om at «riktige» politiske beslutninger drastisk øker elevenes læring. En utfordring med dette, som Cochran Smith selv påpeker, er at forholdet mellom politiske beslutninger og skolens læringsoppnåelse ofte blir betraktet som lineært, og at det derfor ikke tas høyde for den kompleksiteten og det mangfoldet som preger lærernes arbeidshverdag (Cochran Smith, 2012, s. 122).

Cochran Smith er en av flere forskere som har gått i bresjen for at den forskningsbaserte kunnskapen som angår skole og lærerutdanning, bør ta utgangspunkt i lærerne selv. Sammen med sin kollega, Susan Lytle, har hun skrevet boka «Inquiry as Stance: Practitioner Research for the Next Generation». I boka argumenteres det for viktigheten av at lærerne selv kan fungere som forskere og utvikle skolerelatert kunnskap med bakgrunn i egen praksis. Tanken som ligger til grunn er lærerens sentrale rolle når det gjelder utformingen av skolens hverdag og som agenter i forandring av skolens arbeid (Cochran Smith & Lytle, 2009, s. 53).

«I Finland, der lærerprofesjonen nyter høy status, er det vanlig at avgjørelser som angår skolehverdagen, i stor grad blir delegert fra lokale myndigheter til skolene.»



Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

Etter min mening er det særlig to grunner som taler for at det bør legges til rette for utøverforskning i fremtidens skole og lærerutdanning i Norge. Den ene grunnen er at kunnskap som genereres av lærerne selv, kan utfordre de beslutninger som tas av politikere og byråkrater i overordnede maksentra utenfor skolen. Hvis kunnskap kommer innenfra, fra faget og dets lærere, vil det utgjøre viktige og troverdige bidrag i diskursene som angår utviklingen av skolen. På sikt kan dette føre til at skolen i større grad vil kunne påvirke beslutninger som angår skolehverdagen, og at lærernes profesjonelle autoritet styrkes. I Finland, der lærerprofesjonen nyter høy status, er det vanlig at avgjørelser som angår skolehverdagen, i stor grad blir delegert fra lokale myndigheter til skolene (OECD, 2012, s. 501).

En annen fordel med utøverforskning er det overlappende forholdet mellom teori og praksis som lærerne stilles overfor når de fungerer som forskere på egen praksis. Forholdet mellom teoretisk og praktisk kunnskap er et kjent problem ved profesjoner, og skyldes ofte at teoretisk kunnskap i utgangspunktet skal være anvendbar, men at anvendt praksis ikke nødvendigvis lar seg begrunne godt teoretisk. Som et resultat av dette oppstår den «tause kunnskapen», som tar for seg hvordan mennesker handler på bakgrunn av egne tanker og erfaringer (Grimen, 2008).

Internasjonal forskning har vist at koplingen og integrasjonen mellom teori og praksis er et viktig område for kvaliteten på lærerutdanningene (Schulman, 2004; Hammond & Diamond, 2012). I Norge har forskning vist at lærerstudenter oppfatter teori og praksis som lite integrert i lærerutdanningen, og at lærere, i motsetning til andre profesjoner, vurderer fagkunnskapens betydning som mindre betydningsfull (Ekspertgruppa om lærerrollen, 2016).

Ved å fungere både som praktiker og forsker, vil det kunne legges til rette for at lærerne selv kan produsere forskningsbasert kunnskap om forholdet mellom teori og praksis. Dette kan føre til verdifulle bidrag om hvordan teori og praksis på sikt kan integreres i norske lærerutdanninger, og bidra til at den skolebaserte kunnskapen oppfattes som relevant for lærerstudentene ved at den tar utgangspunkt i lærernes egen praksis.

Det er forskjell mellom mål og middel

Som lærerutdanner har jeg ved flere anledninger møtt studenter og lærere som oppfatter at det er stor forskjell mellom å være lærerstudent og lærer. Et vanlig sitat i denne sammenhengen er at «det er forskjell på teori og praksis». I utdanningsforskning er dette belyst gjennom det såkalte praksisjokket.

I retningslinjene for lærerutdanningen står det

at «lærerutdanning som profesjonsutdanning skal utvikles gjennom kontinuerlig og systematisk forsknings- og utviklingsarbeid» (Munthe 2016, s. 9). Et viktig forbedringsområde for norske lærerutdanninger er, som nevnt ovenfor, å sørge for sammenheng og integrasjon mellom teori og praksis, og det er på dette området jeg mener utøverforskning vil spille en sentral rolle.

I lærerskolesammenheng vil dette først og fremst være relevant i tilknytning til praksisperiodene i skolen. Det er i praksisperiodene studentene får anvendt teori i praksis, og det her studentene får muligheten til å utvikle sin personlige og profesjonelle identitet som lærere.

Det vil imidlertid være lite rom for utvikling av lærerprofesjonen dersom utøverforskning vektlegges kun i lærerutdanningen. Dersom hensikten med den mastergradsbaserte lærerutdanningen er å videreutvikle skolen og praksisfeltet, må det også legges til rette for at lærerne engasjeres i skolerelatert forsknings- og utviklingsarbeid etter at utdanningen er over. I diskusjonene om den nye lærerutdanningen er det viktig å skille målet fra middelet. Selv om det i disse dager snakkes mye om den nye lærerutdanningen, er det først og fremst en ny lærer og en ny skolehverdag som er intensjonen bak.

Litteratur

Cochran-Smith, M. & Lytle, S. L. (2009): *Inquiry as Stance: Practitioner Research for the Next Generation*. New York: Teachers College Press.

Cochran-Smith, M. (2013): *Trends and Challenges in Teacher Education: National and International Perspectives*. I: A-L. Østern, K. Smith, T. Ryghaug, T. Krüger & M.B. (red.): *Teacher Education between National Identity and Global Trends: NAFOL Yearbook 2012* (s. 121-135). Trondheim: Akademika forlag.

Darling-Hammond, L. & Lieberman, A. (2012): *Teacher Education around the World: What Can We Learn from International Practice?* I: L. Darling-Hammond & A. Lieberman (red.), *Teacher Education around the World: Changing Policies and Practices*. New York: Routledge.

Ekspertgruppa om lærerrollen. (2016). *Lærerutdanning og lærerrollen*. I: Ekspertgruppa om lærerrollen (red.): *Om lærerrollen: Et kunnskapsgrunnlag* (s. 121-148). Bergen: Fagbokforlaget. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/17f6ce332c47437c8935d7ccc0a72769/rapport-om-lærerrollen.pdf>

Granviken, S. (2016, 07. juni): Slik blir den nye læreren. Adresseavisen. Hentet fra: <http://www.adressa.no/nyheter/innenriks/2016/06/07/Slik-blir-den-nye-l%C3%A6reren-12854878.ece>

Grimen, H. (2008): *Profesjon og kunnskap*. I: A. Molander & L.I. (red.): *Profesjonsstudier* (s. 71-86). Oslo: Universitetsforlaget.

Jensen, K., Lahn, L.C. Nerland, M. (2012): *Introduction – Professional Learning in New Knowledge Landscapes: A Cultural Perspective*. I: K. Jensen, L.C. & M. Nerland (red.): *Professional Learning in the Knowledge Society*. Rotterdam: Sense Publishers.

Jordell, K. Ø. (2017): «Firer i matte og master for alle. Her brytes fleire av fjellvettreglene». Hentet 11. oktober 2017 fra <http://www.forskerforum.no/firer-i-matte-og-master-for-alle-her-brytes-flere-av-fjellvettreglene/>

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1999): *Rammeplan for 4-årig allmennlærerutdanning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ufd/pla/2003/0001/ddd/pdfv/175022-allmennlærerutdanning.pdf>

Kunnskapsdepartementet (2014): *Lærerløftet: På lag for kunnskapsskolen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Ludvigsen, S. (2015): *Fremtidens skole: Fornylse av fag og kompetanser*. (NOU 2015:8). Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Hentet fra https://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf

Munthe, E. & Melting, J. (2016): *Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanning 1.-7- trinn*. Oslo: Universitets- og høyskolerådet. Hentet fra http://www.uhr.no/documents/Godkjent_1_7_010916.pdf

Ongstad, S. (2006): *Fag i endring: Om didaktisering av kunnskap*. I S. Ongstad (Red.), *Fag og fagdidaktikk i lærerutdanning: Kunnskap i grenseland*. Oslo: Universitetsforlaget.

Shulman, L. S. (2004): *Theory, Practice, and the Education of Professionals*. I: S.M. (red.): *The Wisdom of Practice*. San Francisco: Jossey-Bass.

Sjøberg, S. (2006): *Naturfag i skole og samfunn: En tverrfaglig historie*. I: S. Ongstad (red.): *Fag og fagdidaktikk i lærerutdanning: Kunnskap i grenseland*. Oslo: Universitetsforlaget



Alta kommune



Nordlysbyen Alta

LEDIG STILLING

Tjenesteområdet Oppvekst og kultur:
Undervisningsinspektør - Saga skole



- 100 % fast stilling.

Saga skole er en barneskole for elever fra 1.-7. trinn. Saga skole har dette skoleåret 193 elever. Med mye nybygging i området rundt skolen vil elevtallet øke fremover. Saga skole er den nyeste skolen i Alta kommune og var ferdig i 2009. Den ligger i et nytt boligfelt med nær tilgang til fjell, skog og vann.

Vi søker en inspektør som vil være med på å videreutvikle kvaliteten i skolen og heve elevenes læringsresultater. Vi tilbyr en trivelig arbeidsplass preget av åpenhet, humor, samarbeid og deling, og du vil få gode muligheter for faglig utvikling.

Spørsmål vedrørende utlysningen kan rettes til skolefaglig ansvarlig Tove K. Knudsen, tlf. 979 81 727 eller rektor Anne-Britt Eilertsen, tlf. 975 98 861.

Søknaden sendes elektronisk via vår hjemmeside www.alta.kommune.no/ledige-stillinger - her finner du også fullstendig utlysningstekst. Søknadsfrist: 01.12.17

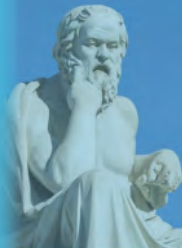
Jobbnorge.no

Ta deltidstudier i KRLE til våren



KRLE 1
 Lørdagsundervisning - 15 stp

- Bibelen
- Kristendommens historie
- Kristen livstolkning i dag



KRLE 2
 Lørdagsundervisning - 15 stp

- Kristendommens historie
- Kristen livstolkning
- Etikk og filosofi



DET TEOLOGISKE MENIGHETSAKADEMIET mf.no/videreutdanning



DET TEOLOGISKE MENIGHETSAKADEMIET

Etterutdanningskurs:
Polarisering og ekstremisme



4. - 5. januar 2018, Oslo
 For lærere og andre interesserte

Hør eksperter på feltet:
 Alexa Døving, Holocaustsenteret
 Tore Bjørge, C-REX/UiO
 Steffen Handal, Utdanningsforbundet
 Sturla Stålsett, MF

- Hvordan utspiller polarisering og ekstremisme seg i dagens samfunn?
- Hva er årsakene til fordomsfulle og gruppefiendtlige holdninger?
- Hvilken rolle spiller religion inn i disse fenomenene?
- Hvordan kan skolen bidra til å møte og forebygge utfordringene?

Pris:
 1800,- inkl. lunsj

Påmelding:
 innen 8.12.17

Se det spennende programmet og meld deg på: mf.no



Til arbeidsgivere i barnehage og skole

Har du behov for nye medarbeidere?
 På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Din stillingsannonse blir publisert og eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no i 30 dager
- Stillingskarusellen på utdanningsnytt.no
- "Utvalgte stillinger" på Lærerjobb.no
- Deles på Lærerjobb sine sider i sosiale medier
- Lenke i Utdanning Nyhetsbrev
- Stillingsvarsling på e-post

E-post: marked@utdanningsnytt.no **Telefon:** 24 14 23 30

UTDANNING **UTDANNINGSNYTT.NO**

Lærerjobb.no
 Stillingsportalen for utdanningssektoren

Foto: Shutterstock

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no



Vilde Riiser

advokatfullmektig i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE



Lov
og
rett

Nye bestemmelser i opplæringsloven kapittel 9A

I 2017 ble det gjort endringer i opplæringsloven kapittel 9A om elevenes skolemiljø. De nye bestemmelsene trådte i kraft 1. august i år. Målet med de nye reglene er å sikre et mer effektivt regelverk mot mobbing og en bedre håndheving av reglene.

Reglene gjelder for grunnskolen og den videregående skolen. De gjelder også for elever som deltar i leksehjelpsordninger og i skolefritidsordninger.

Noen av de viktigste endringene er at det er lovfestet et krav til nulltoleranse. Dette er formulert som at skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Elevene har en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø. Det er elevens egen, subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende.

I opplæringsloven paragraf 9a-4 er det innført en tydeligere aktivitetsplikt for skolen. Bestemmelsen oppstiller tydelige krav til hva som skal gjøres; skolen skal følge med, gripe inn, varsle, undersøke, og sette inn tiltak. Dette gjelder for alle som arbeider på skolen. For de tilfeller hvor det er snakk om ansatte som mobber elever, foreligger det en skjerpet plikt for skolen, jf. paragraf 9a-5.

Skolen skal dokumentere hva som gjøres for å oppfylle aktivitetsplikten. Det betyr at skolen må lage en aktivitetsplan når det settes inn tiltak. Planen skal si noe om problemet tiltaket skal løse, hvilke tiltak som skal settes inn, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som har ansvar for å gjennomføre tiltakene og når tiltakene skal evalueres.

Skolen har en plikt til å sette inn tiltak så lenge eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø, etter elevens egen opplevelse. De tiltakene som settes inn, skal være riktige etter en faglig vurdering. Her er elevens opplevelse ikke avgjørende. Aktivitetsplikten er oppfylt dersom skolen har gjort alt det som

med rimelighet kan forventes. Dette gjelder for alle deler av aktivitetsplikten.

Håndhevingsordningen er regulert i opplæringsloven paragraf 9a-6. Det er Fylkesmannen som er første instans. Fylkesmannen kan avvise en klage på tre grunnlag: I) hvis saken ikke har vært tatt opp med rektor, II) hvis det er under en uke siden saken ble tatt opp med rektor, eller III) hvis saken ikke gjelder skolemiljøet på den skolen der eleven går når saken blir meldt til Fylkesmannen.

Saksbehandlingen hos Fylkesmannen skal skje etter forvaltningslovens regler. Fylkesmannen kan fatte vedtak om hva skolen skal gjøre for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Fylkesmannen setter også en frist for gjennomføring av vedtaket, og Fylkesmannen skal deretter følge opp om dette etterleves. Fylkesmannen kan blant annet vedta reaksjoner etter skolens ordensreglement eller at en elev (mobberen) skal bytte skole jf. opplæringsloven paragraf 8-1 fjerde ledd.

Fylkesmannen kan bestemme at det skal fastsettes dagbøter knyttet til Fylkesmannens vedtak. For å bli ilagt tvangsmulkt må det foreligge brudd på aktivitetsplikten, men det forutsetter ikke skyld eller noe bestemt omfang. Dagbøtene skal sikre gjennomføring av Fylkesmannens vedtak, og får virkning etter gjennomføringsfristen. Dagbøter løper til vedtaket er gjennomført.

Skolen har plikt til å informere elevene og foreldre om rettighetene i kapittel 9A. Skolen skal også informere om aktivitetsplikten og om muligheten til å melde en sak inn til fylkesmannen.

Skolens ansvar innebærer at alle skolens ansatte må følge med og gripe inn dersom de blir oppmerksomme på mobbing. Opplæringsloven kapittel 9A er fremdeles såpass nytt at det er vanskelig å si noe sikkert om hvordan reglene vil bli praktisert og håndhevet. Det er imidlertid forståelig hvis skolene opplever det som vanskelig å skulle bære en så stor del av ansvaret alene. Mye av mobbingen kan foregå på arenaer hvor skolen er ansvarlig, men likevel ikke er nærmest til å oppdage den negative atferden. Eksempler på dette kan være mobbing på vei til og fra skolen eller på sosiale medier. Skolen er derfor avhengig av et godt samarbeid med andre voksne i elevenes liv for å kunne sikre at alle elever opplever å ha et trygt og godt skolemiljø.

«Det er elevens egen, subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende.»



Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN



Vurdering, objektivitet og klokskap

Formålet med vurdering i norsk skole skal være å fremme læring og gi den enkelte god veiledning. Lykkes vi egentlig med det?

«Fra klokken halv ni om morgenen til tre om ettermiddagen blir vi vurdert og evaluert av lærerne. Det er aldri pauser. I friminutene skal vi være gode venner, gode klassekamerater og gode tenåringer. Jeg blir helt utslitt av det.»

Dette hjertesukket kommer fra en norsk 15-åring, Frida Alm-åsstø Syrstad, som ble intervjuet av Aftenpostens måneds-magasin Oppvekst i september 2015. Prestasjonspresset er neppe blitt mindre de siste to årene. Også lærere rapporterer om at ungdom sliter med søvnproblemer, angst og depresjoner. Annelise Fjeld Knutsen, lektor ved en videregående skole i Fredrikstad, beskriver hvordan «generasjon perfekt» lever under presset til følgende motto: «Du skal alltid være den beste utgaven av deg selv». Fjeld Knutsen setter fingeren på hva såkalt «objektive» vurderingsinstrumenter gjør med elevenes læring:

«Eleven sitter med en følelse av å vite hva som kreves, men ikke greie det, ikke ha evnen, tida eller den foreldreoppfølging som kreves for å få en høy måloppnåelse. Selvevalueringen, det at du hele tida skal vurdere dine egne kunnskaper og innsats, forsterker nederlagsfølelsen.»

Både eleven og læreren viser en klokskap i sine fortellinger fra skolehverdagen. De gjennomskuer systemenes manglende forståelse av hva det vil si å være et menneske. Det er denne klokskapen vi trenger for å endre situasjonen. Men det er ingen selvfølge at det er lærere og elever som legger premisene. OECD arbeider med et indikatorsett for å måle sosial og

emosjonell kompetanse. Hvis organisasjonen får det som den vil, vil vi om kort tid kunne legge enda en vurderingsbyrde på skuldrene til elevene: De skal kunne få objektive svar på om de er gode og trygge mennesker.

Heldigvis har ikke OECD noen formell rett til å styre vurderingspraksisen i Norge. Vi har suverenitet i valg av utdanningspolitikk. La oss bruke den. Vi kan høflig takke nei til OECDs kartleggingsprøver i sosial og emosjonell kompetanse, vi kan faktisk også gjøre det samme med PISA-undersøkelsene. Men dette krever at vi har en gjennomgang av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, slik Stortinget har bedt regjeringen om å vurdere.

Vi fornyer skolen i disse tider. Vi er inne i en prosess hvor vi skal revidere skolens læreplan. La oss ikke gjøre den samme feilen som vi gjorde med Kunnskapsløftet. Den gangen laget vi målene, uten å diskutere hva slags vurderingspraksis vi ønsket, eller hva slags forhold det er mellom utformingen av mål og vurdering. I arbeidet med fagfornyelsen må vi se mål og vurdering i sammenheng. Mange spørsmål krever et svar: Hvordan skal forholdet mellom summativ og formativ vurdering være? Hvordan skal det faglige skjønnet til lærere kunne brukes til elevens beste – hvilke vurderinger skal gis skriftlig, og hva kan være muntlig? Hvilke omkostninger har egenvurdering og elevvurdering for barn og unge? Hvordan skal balansen mellom kontroll og utvikling være?

La oss legge til rette for at elevers og læreres klokskap blir brukt i endringen av skolens rammeverk. La de ulike aktørene få slippe til. Dette kalles demokrati, og er et velprøvd prinsipp.

«I arbeidet med fagfornyelsen må vi se mål og vurdering i sammenheng.»

Skremt over manglende barnehagetilsyn

Årlig gis det nesten 20 milliarder kroner i offentlige tilskudd til private barnehager i Norge. Bare én prosent av barnehagene har hatt økonomisk tilsyn.

Dagens Næringsliv hadde tidligere i måneden en større sak om hvor liten kontroll det er av de offentlige tilskuddene til private barnehager. Oppslaget kommer som følge av en rapport konsultentselskapet Agenda Kaupang har laget. Denne er blant annet basert på spørreundersøkelser sendt ut til alle de 278 kommunene som har private barnehager. Rapporten søker å besvare i hvilken grad kommunene følger opp reglene i barnehageloven som sier at offentlige tilskudd og foreldrebetaling skal komme barna i barnehagen til gode. Konklusjon: Bare 17 av de 278 kommunene har utført tilsyn.

– Dette er absolutt ikke godt nok. Skal sektoren ha legitimitet fremover, og skal vi sørge for at pengene kommer barna til gode, må vi få på plass et langt bedre tilsyn, sier vikarierende kunnskapsminister Henrik Asheim til avisen.

– Ikke gode nyheter

Terje Skyvulstad er enig.
– Dette er ikke gode nyheter for barnehagesektoren.

– Økonomisk tilsyn av private barnehager skal sikre at offentlige tilskudd og foreldrebetaling kommer



Utdanningsforbundets nestleder Terje Skyvulstad liker ikke den dårlige kontrollen av private barnehager. – Det er alvorlig at kommunene i så liten grad gjennomfører dette. ILL. FOTO TOM-EGIL JENSEN

barna i barnehagen til gode, det er derfor alvorlig at kommunene i så liten grad gjennomfører dette, sier Utdanningsforbundets nestleder.

Skyvulstad er opptatt av at manglende tilsyn kan gi et dårligere tilbud til barna. Mange barnehager har en god kvalitet, men manglende økonomisk tilsyn kan også svekke legitimiteten til alle de seriøse og gode private barnehagene.

– Sektoren er avhengig av at vi kan stole på at offentlige bevilgninger kommer barna til gode, understreker han.

– Lenge vært kritisk

Skyvulstad er imidlertid ikke veldig overrasket over funnene. Rapporten forteller at kommunene oppfatter reglene som uklare og vanskelige å praktisere. I tillegg er det mange som opplever at de mangler tilstrek-

kkelig kompetanse til å gjennomføre slike tilsyn. Kommunene som har gjennomført tilsyn, mener de har brukt urimelig mye tid på dette arbeidet.

– Utdanningsforbundet har lenge vært kritisk til kommunens tilsyn av både private og kommunale barnehager.

– Norske kommuner er ikke rigget for å gjennomføre økonomisk tilsyn i barnehager med store og kompliserte selskapsstrukturer. Vi trenger virkelig en ny gjennomgang av dette feltet og da må vi ikke være redde for å tenke helt nytt, sier Skyvulstad.

Nestlederen i Utdanningsforbundet mener derfor det er en god nyhet at kunnskapsministeren har varslet en gjennomgang av reguleringen av private barnehager og ønsker å få plass et bedre tilsyn.

Barnehageloven § 14 a

Barnehageloven § 14 a sier at offentlige tilskudd og foreldrebetaling skal komme barna i barnehagen til gode. Loven presiserer at barnehagen kan ha et rimelig årsresultat. Dette innebærer at følgende vilkår ikke må være brutt:

- Barnehagene kan bare belaste kostnader som direkte vedrører godkjent drift av barnehagen

- Barnehagen kan ikke betale overpris for tjenester/varer fra barnehagenes eier eller nærstående av eier

- Lønnsutgiftene pr. plass i barnehagen kan ikke være vesentlig lavere enn lønnsutgiftene i kommunale barnehager

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Lærere i barneskolen



Kurs i Utdanningsforbundet



Lærerkurs i astronomi

5. desember inviterer vi til en reise fra klasserommet til stjernene. Utdanningsforbundet i samarbeid med NAROM og Nordic ESERO arrangerer kurs innen astronomi og hvordan dette kan brukes i klasserommet. Det blir forelesninger om astronomi, metodikk for anvendelse i skolen og praktiske øvelser i bruk av fjernteleskop og gratis digitale verktøy. Kurset er gratis for lærere, kun 24 plasser. **Påmelding på www.narom.no**

Velkommen til en reise fra klasserommet til stjernene. FOTO NAROM

Lærerkurs i jordobservasjon

4. desember blir det kurs i Lærernes hus innen jordobservasjon og hvordan dette kan brukes i klasserommet. Kurset er et samarbeid mellom Utdanningsforbundet, NAROM og Nordic ESERO. Det blir forelesninger om jordobservasjon, GPS og metodikk for anvendelse i skolen og praktiske øvelser i bruk av ulike gratis digitale verktøy. Målet med kurset er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen ved bruk av jordobservasjon og romrelaterte verktøy i skolen. Kurset er gratis for lærere, kun 24 plasser.

Påmelding på www.narom.no

mest utsatt for vold

En ny undersøkelse fra Utdanningsforbundet viser at om lag halvparten av lærerne i barneskolen har opplevd fysisk vold fra elever en eller flere ganger i løpet av de siste fem årene. – Ingen skal oppleve å stå alene etter å ha opplevd vold eller trusler, sier Steffen Handal.

Respons Analyse har på oppdrag fra Utdanningsforbundet utført en undersøkelse om vold og trusler blant lærere i grunnskolen våren 2017. Undersøkelsen inneholder tall for hele landet, og egne tall for Oslo. 819 lærere svarte på undersøkelsen. Av disse sier 344 at de i løpet av de fem siste årene har vært utsatt for fysisk vold.

Mange lærere opplever vold og trusler i hverdagen sin. Mest utsatt er lærere på barneskolen.

ILL. FOTO THOMAS RAUPACH/SAMFOTO/NTB SCANPIX

Mer vold fra de yngste elevene

NRK har snakket med rektor Stein Roar Jakobsen fra Narvik. Han opplevde å få en brostein kastet etter seg av en 10-åring.

– Når jeg runder hjørnet, er jeg helt uforberedt på at det kommer en stor brostein susende gjennom luften, nær ved å treffe meg i hodet, forteller han.

Leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet er ikke overrasket over at andelen av de som har opplevd fysisk vold er størst i barneskolen.

– En 6-åring kan skade en lærer både ved å slå, sparke, spytte og utøve psykisk vold. Jeg tror ikke vi skal bli overrasket over det. Folk som har jobbet med barn og unge, vet at det kan skje, sier han til NRK.

Blant ungdomsskolelærerne er det langt færre som svarer at de har vært utsatt for fysisk vold, 19 prosent mot 51 prosent av barneskolelærerne. Undersøkelsen viser ingen store forskjeller mellom Oslo og resten av landet.

Risiko skal kartlegges bedre

En lovendring fra 2017 slår enda tydeligere fast enn før at risiko for vold og trusler skal kartlegges. Handal understreker at å bli utsatt for vold og trusler ikke er en privatsak.

– Slike hendelser angår alle på arbeidsplassen. Vi må sørge for bedre oppfølging av de lærerne som utsettes for vold eller trusler, sier Steffen Handal.

Mange lærere opplever det som en veldig vanskelig situasjon – både fordi en mister kon-

troll og at det fysisk og psykisk kan være svært krevende.

– Ingen barn har et ønske om å være voldelige. Når et barn slår eller spytter, er det mangel på impuls kontroll, og et uttrykk for noe annet. De aller fleste erfarer at når barnet blir eldre, så er det enklere å snakke ut om vanskelige situasjoner. Det er viktig at disse barna hjelpes og støttes, sier Handal til slutt.

Fakta om trusler og vold i grunnskolen:

- Tilfeller av trusler og vold mot lærere har mer enn fordoblet seg de siste 12 årene
- Flest tilfeller av trusler og vold mot lærere som jobber på barnetrinnet
- Bildet er omtrent det samme for lærere i Oslo-skolen som i resten av landet

Du kan lese hele undersøkelsen på våre nettsider: udf.no/vold

Juss i barnehagen

5. desember arrangerer vi kurs i Lærernes hus der sentrale utfordringer og dilemmaer knyttet til juss i barnehagen blir løftet fram. Vi kommer til å gjennomgå de mest sentrale rettsreglene som angår forholdet mellom foreldre og barnehage og barnehage og barnehagemyndighet. Kursholder er Anne Oline Haugen.

Les mer på www.udf.no/kurs

Endring i telefonnummer

Har du spørsmål om dine forsikringer eller øvrige medlemstilbud, kan du nå kontakte oss på 8-sifret nummer. Vi går bort fra både 800- og 5-sifrede numre. For spørsmål om dine kollektive forsikringer eller andre medlemstilbud kan du benytte telefonnummer **24 14 20 00** (tidligere 02014). Har du en forsikringsskade eller spørsmål om private forsikringer, kan du kontakte Tryg Forsikring på **55 17 19 26** (tidligere 800 33 533). De gamle numrene vil i en periode fremover fortsette å være operative, men merk at det kan medføre en ekstra kostnad ved bruk av mobil.



Endring av telefonnummer for spørsmål om dine forsikringer. FOTO MIA-BAKER/UNSPLASH

Neste utgåve av UTDANNING kjem 1. desember

Imedan kan du halda deg løpande oppdatert på nyhende i utdanningssektoren på utdanningsnytt.no



UTDANNING
PÅ NETT >
UTDANNINGSNYTT.NO

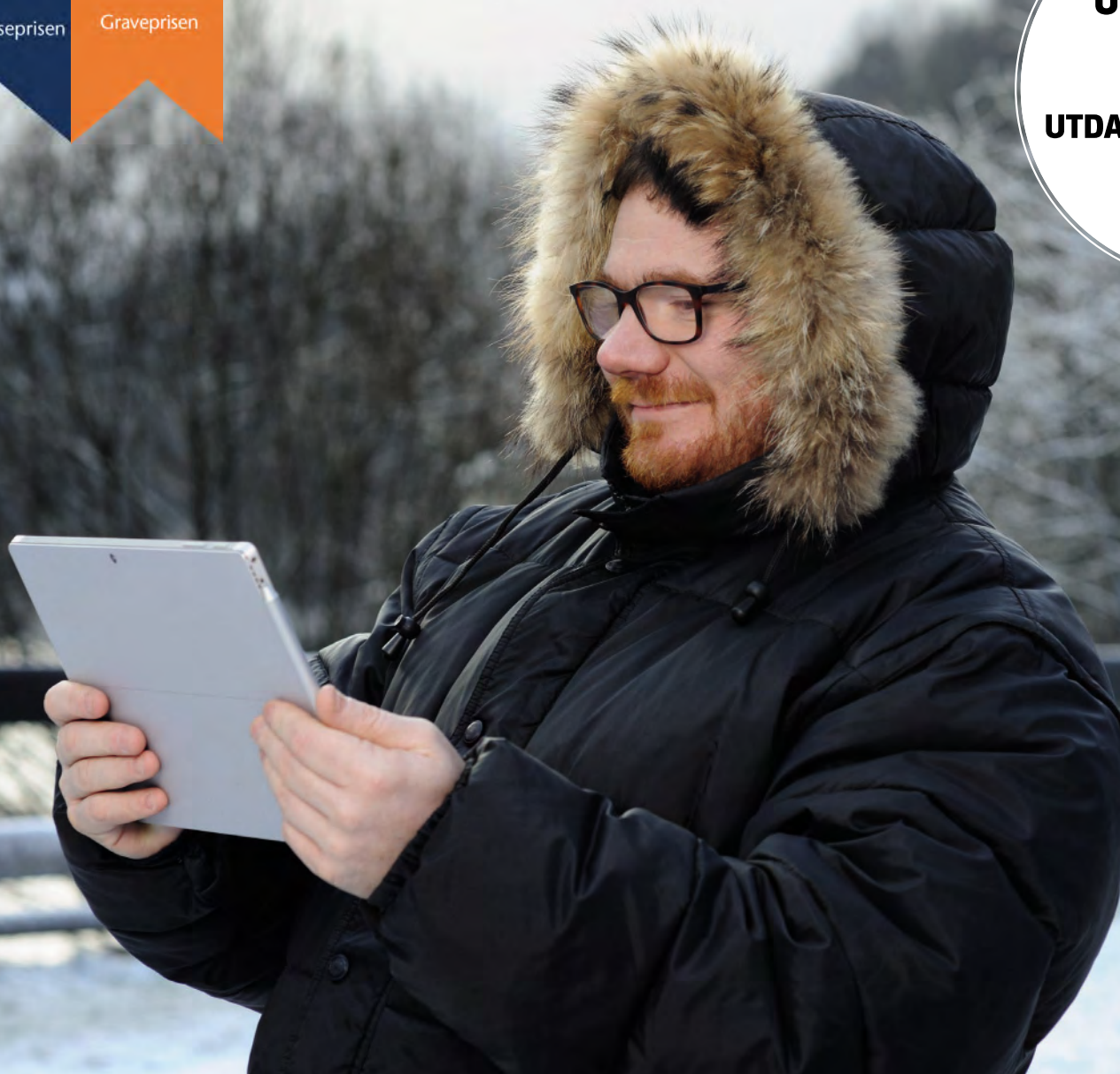


Foto: Khomulo Anna /
Shutterstock

**FØRSTE
STEG**

BEDRE SKOLE

YRKE

spesialpedagogikk